

NKÜ HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

MİRAS HUKUKUNDA TASARRUF ÖZGÜRLÜĞÜ VE TENKİS DAVASI

Stj. Av. Ümit YILMAZER *

ÖZET

Bu çalışmamızın amacı, miras bırakanın mal varlığı üzerindeki tasarruf serbestisini sınırlarıyla birlikte araştırmak ve bu sınırların aşılması halinde izlenecek dava yolunu irdelemektir. Türk Medeni Kanunu'nun konuya ilişkin hükümleri, doktrindeki farklı görüşler ve Yargıtay kararlarının değerlendirilmesiyle sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır. Uygulamada birçok miras bırakanın, mal varlığı üzerinde sınırlama olmaksızın özgürce tasarrufta bulunabileceğini düşünerek hareket ettiği görülmektedir. Bu düşünce neticesinde ise, kanun koyucu tarafından hak sahibi olduğu kabul edilen bazı mirasçılarının, haklarının ihlali sonucu doğmaktadır. Benzer şekilde bir kısım miras bırakanın da, kanun tarafından koyulan sınırlamayı bilmesine rağmen, mirasçısı aleyhine işlem yaparak, kasten bu sonucun doğmasına neden olduğu görülmektedir. Miras bırakanın tasarruf oranını aştığını tespit edebilmek için öncelikle terekenin tamamı sonra ise saklı pay oranı belirlenmelidir. Bu belirlemeler neticesinde ise tasarruf oranına ulaşılabilecek ve onun aşılabileceği tespit edilebilecektir. Tenkis davası ile birlikte, saklı pay hakkı ihlal edilmiş olan mirasçının hükümsüzlük talebi karara bağlanacaktır. Dava sonucunda verilen karar ile tasarrufun tamamı hükümsüz bırakılabileceği gibi, ihlalin giderilmesine olanak tanıyacak şekilde kısmen de hükümsüz kılınabileceği sonucuna ulaşılabilecektir.

Anahtar Kelimeler Tenkis, Tenkis Davası, Saklı Pay, Saklı Pay İhlali, Tasarruf Özgürlüğü

FREEDOM OF TESTATION AND ACTION FOR THE REDUCTION OF RESERVED PORTION IN INHERITANCE LAW

Leg. I. Ümit YILMAZER **

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the freedom of testation on the assets of the inheritor along with its limits and to examine the way to be followed if these limits are exceeded. It will be tried to reach a result by evaluating the provisions of the Turkish Civil Code on the subject, different opinions in the doctrine and the decisions of the Supreme Court. In practice, it is seen that many heirs act by thinking that they can freely evaluate their existence without restrictions. As a result of this thought, it arises as a result of the violation of the rights of some heirs, who are accepted as rightful by the legislator. Similarly, it is seen that some of the inheritors, despite knowing the limitation imposed by the law, act against the heir, deliberately causing this result. With the action for reduction of reserved portion, the invalidation request of the heir whose share right protected by law has been violated will be resolved. With the decision taken as a result of the case, it will be concluded that all the acts may be null or partially void in order to allow the violation to be remedied.

Keywords Reduction, Action for Reduction, Reserved Portion, Breach of Reserved Portion, Freedom of Disposition

* Stj. Avukat, Bursa Barosu, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, umit.yilmazer@org.sakarya.edu.tr, ORCID 0000-0002-1938-4783

** Legal Intern, Bursa Bar Association, Sakarya University Institute of Social Sciences, LLM in Private Law Student, umit.yilmazer@org.sakarya.edu.tr, ORCID 0000-0002-1938-4783

Extended Summary

Inheritance law concerns the distribution of a person's property on his or her death and is a vital area that affects almost everyone. Inheritance law serves to consider the wishes of the individual as well to provide preservation and security of the family. This article discusses the freedom of testamentary disposition under which Turkish inheritance law operates certain limitations through a reserved portion mechanism.

This paper will be structured as follows. In Part I, limitations to testamentary freedom in Turkey will be examined and limitation which relate to the reserved portions will be identified. In part II, application of lawsuit for the reduction of reserved portion is discussed. Legal rights provide a surviving spouse and any children of the deceased, irrespective of legitimacy, with the right to claim on part of the deceased's property.

Freedom of testamentary disposition is an established right within Turkish law and, theoretically, anybody with the capacity to do so may leave a Will and/or Agreement of inheritance distributing the entire or part of his estate as a mortis causa trust on his death. It is assumed that as part of the right of ownership, a person may dispose of his property as he sees fit. The freedom of testation is, however, subject to certain limitations. A testator/trix is not completely free to dispose of their entire property as they please. The law limits this freedom in favour of close relatives, by means of the 'reserved portion' principle.

This 'reserved portion' is a specific percentage of the estate reserved for certain relatives of the deceased. Not all persons who would be entitled to inherit by intestate succession have reserved portions. Only the children, father and mother, brothers and sisters and the surviving spouse of the deceased have rights to such a reserved portion. The amount of the reserved portion depends on the closeness of the surviving heirs to the deceased. The Turkish Civil Code decreases the extent of the reserved portion and expands the amount.

Turkish inheritance law provides certain rules with regard to reserved portions. Heirs with reserved portions (and creditors of the heirs with reserved portions in exceptional circumstances) may (with leave of the court) oppose a distribution if the part distributed exceeds the ratio of the estate that is the remaining portion after the entitlement of the reserved portion. (However, heirs with reserved portions cannot file the above-mentioned suit or demand temporary injunction when the testator/trix is alive.) Distributed portions are corrected through two methods: reduction and equalization. Heirs may exercise such options if they feel the distribution of assets is not just or in conformity with the law.

Reduction: for example, if the deceased states 'I leave my Istanbul flat (which has a value of 700) to my son A, and I leave my Ankara flat (which has a value of 200) to my daughter B', the position will be as follows. The testator/trix has an estate with a value of 900 and they intend to portion 700 of the estate to son A. However, daughter B has a reserved portion with a value of 225 (calculated from the total estate value of 900 as B has an intestate share of one-quarter). Thus, in this situation B can file a revocation suit demanding the remaining part of her reserved portion.

Equalization: Another method is equalization. Where the testator/trix has transferred an asset to an heir when they are alive, the heir is obliged to return the asset (movable or immovable)

or its value to the estate in order for it to be partitioned. Certain conditions are required before a transfer can be made subject to equalization:

- the original transfer must have taken place when the testator/trix is alive;
- the transfer must have been without any consideration;
- the transfer must have been to an heir;
- the transfer must have been made as part of the heir's intended portion of the inheritance.

Therefore, not all transfers are subject to equalization. The burden of proof is on the plaintiff if they claim that the transfer was made in consideration of the heir's portion of inheritance.

To sum up, all heirs are subject to equalization whether or not they are entitled to a reserved portion. However it is possible for the testator/trix to provide that the asset or value shall be excluded from equalization. Unless the testator/trix indicates their clear intention to exclude the transfer from equalization when they make the transfer to the heir, equalization is applied to all types of transfers, including the provision of a beneficial loan.

In conclusion, Turkish inheritance law aims to protect the extended family by imposing a reserved portion for the benefit of said family members. However, to become a heir to the deceased's estate and property, it is important that certain conditions be satisfied.

GİRİŞ

Miras Hukuku, gerçek kişinin yaşamının sona ermesiyle birlikte, sahip olduğu mal varlığının kimlere ve hangi oranda dağıtılması gerektiği hususu üzerinde durmaktadır. Bu mal varlığı içerisinde taşınır ve taşınmaz malları temsil eden aktifler bulunacağı gibi, borçları kapsayan pasifler de yer alacaktır¹.

Miras bırakanın ölümü sonrasında söz konusu bu mal varlığının akıbeti, geride bıraktığı mirasçıları için büyük bir öneme sahiptir. Dolayısıyla kanun koyucu, miras bırakana mal varlığı üzerinde özgürce tasarrufta bulunma imkanı tanımış ve geride kalan mirasçıları düşünerek bu özgürlüğün sınırlarını da çizmiştir.

Bu çalışmamızın birinci bölümünde, miras bırakanın mal varlığı üzerindeki tasarruf özgürlüğünün hangi boyutta olduğunu, kanun koyucunun bunu nasıl ve kimler lehine sınırlandırdığını, tasarruf oranının neyi ifade ettiğini ve nasıl hesaplandığını anlatmaya çalışacağız.

İkinci bölümde ise, miras bırakanın kanun koyucunun belirlediği sınırları aşması sonucu gündeme gelecek tenkis davası, örnek olaylar ve Yargıtay kararları çerçevesinde tüm yönleriyle ele alınacaktır.

I. MİRAS BIRAKANIN TASARRUF ÖZGÜRLÜĞÜ VE SINIRLARI

Aynı ailenin üyesi olan kişilerin birbirlerinin geleceğini düşünerek hareket etmesi ve bu üyelerden miras bırakana daha yakın olan üyenin lehine, diğer üyelerin mirastan mahrum bırakılmasının önüne geçilmesi adına, varlığına dokunulamayacak miras paylarının oluşturulması ihtiyacı duyulmuştur².

Hukukun tanıdığı özgürlük neticesinde kişiler, sahip oldukları mal varlıkları üzerinde istisnalar hariç serbestçe tasarruf etme imkanına sahiptir. Bu istisnalardan birisi, kanunda ifade edilen saklı paylı mirasçıların payları üzerinde tasarrufta bulunulamamasıdır. Kanun koyucunun bu istisnayı düzenlemiş olmasının nedeni, üstün kamu menfaatini gözetmiş olmasıdır³.

¹ Hasan İşgüzar, Mehmet Demir ve Süleyman Yılmaz, Miras Hukuku (1. Baskı, Yetkin Yayınları 2019) 17

² Rona Serozan ve Baki İlkay Engin, Miras Hukuku (Güncellenmiş 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019) 202

³ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 87

Kanunda sayılmış olan saklı paylı mirasçılardan sahip olduğu ve miras bırakan tarafından üzerinde tasarruf yetkisi kullanılmayan paylar, saklı pay olarak anılmaktadır. Miras bırakanın mal varlığı içindeki söz konusu bu saklı paylar dışındaki kısım ise miras bırakan tarafından tasarruf edilebilir kısım olarak anılmaktadır⁴. Başka bir ifadeyle saklı paylı mirasçılardan davaya konu edemeyeceği tereke parçası, miras bırakan tarafından tasarruf edilebilir kısım olarak ifade edilmektedir⁵.

Saklı payın, yasal mirasçılardan bir kısmına ait olup, mecburi olma özelliği taşıyan miras payı olduğunu da söyleyebiliriz. Aile içerisindeki yakınlık derecesi azaldıkça bu pay azalacak ve buna bağlı olarak da miras bırakanın tasarruf edebileceği pay artacaktır⁶.

A. SAKLI PAYLI MİRASÇILAR

Her şeyden önce şunu ifade edebiliriz ki, miras bırakanın yasal mirasçısı olmayan ya da olmasına rağmen sonradan bu sıfatını kaybetmiş olan kişinin, saklı paya sahip mirasçı olduğu da söylenemeyecektir⁷.

Yasal mirasçılar, saklı paya sahip olanlar ve olmayanlar şeklinde ikiye ayrılmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun⁸ 506'ncı maddesinde⁹ görüldüğü gibi, kimlerin saklı paya sahip mirasçı olabileceği kanun koyucu tarafından sayılmış ve üç grup halinde düzenleme altına alınmıştır¹⁰. Dolayısıyla herhangi bir kişinin, kendi mirasında saklı paya sahip olabilecek mirasçılarını belirleme yetkisi yoktur¹¹.

⁴ Serozan ve Engin (n 2) 202; Oğuz Ersöz, 'Tenkis Defi' (2017) 15 (170) Legal Hukuk Dergisi, 602-603

⁵ Ali Naim İnan, Şeref Ertaş ve Hakan Albaş, Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku (10. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019) 326

⁶ Osman Gökhan Antalya ve İpek Sağlam, Miras Hukuku (Genişletilmiş 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019) 315

⁷ Antalya ve Sağlam (n 6) 319

⁸ RG. 08.12.2001, S. 24607

⁹ "Saklı pay aşağıdaki oranlardan ibarettir: 1. Altsoy için yasal miras payının yarısı, 2. Ana ve babadan her biri için yasal miras payının dörtte biri, 3. (Mülga: 4/5/2007-5650/2 md.), 4. Sağ kalan eş için, altsoy veya ana ve baba zümresiyle birlikte mirasçı olması hâlinde yasal miras payının tamamı, diğer hâllerde yasal miras payının dörtte üçü."

¹⁰ Serap Kurtbaş, Tenkise Esas Alınan Tereke (1. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2017) 36-37

¹¹ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 88; Serozan ve Engin (n 2) 205

Miras bırakan, TMK m. 515¹² gereğince, yapacağı ölüme bağlı tasarrufların bir koşula bağlanmasını sağlayabilecektir. Buna karşılık miras bırakanın, hak sahibi olan mirasçılarının saklı pay sahibi olabilmelerini ise herhangi bir koşula bağlaması söz konusu olmayacaktır¹³.

1. Birinci Grup Saklı Paylı Mirasçılar

Kanun gereğince, birinci grup saklı paylı mirasçılarının, miras bırakanın altsoyu olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Bu gruptakilerin tespiti için, miras bırakanın, altsoyu ile soy bağının ne şekilde kurulduğunun önemi yoktur. Başka bir ifadeyle hukuken altsoy olduğu kabul edilen herkes, birinci grup saklı paylı mirasçı olarak kabul edilmektedir¹⁴.

Kanundaki ilgili düzenlemeye dikkat edilirse, birinci grupta yer alan bu saklı paya sahip mirasçılarının, saklı payları oran olarak belirlenmiş ve yasal miras paylarının yarısı kadar olduğu ifade edilmiştir.

2. İkinci Grup Saklı Paylı Mirasçılar

Kanun gereğince, ikinci grup saklı paylı mirasçılarının, miras bırakanın anne ve babası olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Kanundaki ilgili düzenlemeye dikkat edilirse, ikinci grupta yer alan bu saklı paya sahip mirasçılarının, saklı payları oran olarak belirlenmiş ve yasal miras paylarının dörtte biri ($\frac{1}{4}$) kadar olduğu ifade edilmiştir.

Kanunda, 04.05.2007 tarihinde yapılan düzenlemeden önce, miras bırakanın kardeşinin de saklı paylı mirasçı olduğu ve saklı payının ise yasal miras payının sekizde biri ($\frac{1}{8}$) kadar olduğu düzenleme altına alınmıştı¹⁵. Düzenlemeyle birlikte kardeş, saklı paya hak sahibi olmaktan çıkarılmıştır. Bu da saklı pay ile tasarruf oranı arasındaki ters orantı nedeniyle, miras bırakanın mal varlığı üzerindeki tasarruf oranının artmasına neden olmuştur¹⁶.

---

¹² “Miras bırakan, ölüme bağlı tasarruflarını koşullara veya yüklemelere bağlayabilir. Tasarruf hüküm ve sonuçlarını doğurduğu andan itibaren, her ilgili koşul veya yüklemenin yerine getirilmesini isteyebilir. Hukuka veya ahlâka aykırı koşullar ve yüklemeler, ilişkin buldukları tasarrufu geçersiz kılar. Anlamsız veya yalnız başkalarını rahatsız edici nitelikte olan koşullar ve yüklemeler yok sayılır.”

¹³ Antalya ve Sağlam (n 6) 319

¹⁴ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 88

¹⁵ RG. 10.05.2007, S. 26518

¹⁶ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 90

Miras bırakanın kardeşinin saklı paylı mirasçı olması hususunda 2007 öncesinde ve sonrasında farklı düzenlemelerin söz konusu olmasının, uygulamada dava ve hüküm tarihinin farklı dönemlere denk gelmesi halinde uygulanacak düzenlemenin tespiti açısından soru işareti oluşturabileceği düşünülebilir. Ancak mirasın paylaşılması, Türk Medeni Kanunu gereğince ölüm anında yürürlükte bulunan düzenlemeler çerçevesinde gerçekleştirileceğinden, hangi düzenlemenin uygulanacağını, dava veya hüküm tarihine değil, ölüm anına bağlandığı sonucuna ulaşabiliriz. Yani miras bırakanın, 04.05.2007 tarihinden önce ölmüş olması durumunda, kardeşleri de saklı paylı mirasçı olarak kabul edilecektir¹⁷.

3. Üçüncü Grup Saklı Paylı Mirasçılar

Kanun gereğince, üçüncü grup saklı paylı mirasçının, miras bırakanın sağ kalan eşi olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Kanundaki ilgili düzenlemeye dikkat edilirse, üçüncü grupta yer alan bu saklı paya sahip mirasçının saklı payları, kiminle birlikte miras bırakanın mirasçısı olduğuna göre farklılık göstermektedir. Sağ kalan eş, miras bırakanın altsoyu veya annesi, babasıyla birlikte mirasçı olması halinde, sahip olduğu yasal miras payının tamamı saklı pay olarak kabul edilecektir. Bunlar dışındakilerle birlikte mirasçı olması halinde ise, yasal miras payının dörtte üçü ($\frac{3}{4}$) saklı pay olarak kabul edilecektir.

Terekenin paylaşımı yapılmadan önce borçların ödenmesi ve mal rejimi tasfiyesinin yapılmış olması gerekir. Bunlardan sonra mirasçılara payları oranında dağıtım yapılacaktır. Kanun koyucu, edinilmiş mallara katılma rejiminin yasal mal rejimi olduğunu düzenlemiştir. Bu rejim gereğince örneğin, sağ kalan eş, alt soy ile birlikte mirasçı iken, bir malın edinilmiş mal olması halinde, söz konusu bu malın yarısını sağ kalan eş alacaktır. Malın kalan yarısının dörtte birini ($\frac{1}{4}$) ise yine yasal miras payı olarak sağ kalan eş alacaktır¹⁸. Saklı payın da bunun üzerinden hesaplanması gerekecektir.

¹⁷ Serozan ve Engin (n 2) 205; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 90

¹⁸ Antalya ve Sağlam (n 6) 322; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 91

B. TASARRUF ORANI VE HESAPLANMASI

Roma hukukunda, miras bırakanın mal varlığı üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabileceği genel olarak kabul edilmiştir. Yani bu konuda miras bırakanın iradesi üstün kılınmıştır. Ancak zamanla bu düzenlemenin yumuşadığı görülmektedir¹⁹.

Tasarruf oranı, murisin söz konusu malvarlığı için tasarruf yetkisini kullanabildiği kısmı ifade eder²⁰. Murisin sahip olduğu tasarruf oranıyla saklı pay oranı arasında ters orantı vardır. Başka bir ifadeyle saklı pay oranı ne kadar az olursa muris o kadar fazla tasarruf yetkisine sahip olacaktır. Dolayısıyla tasarruf oranının, her bir olay için ayrıca hesaplanması gerekecektir. Tasarruf edilebilecek kısmın hesaplanmasında, mirasın tamamından saklı payların toplamının çıkarılması gerekmektedir²¹. Bunu matematiksel olarak ifade etmek gerekirse “ $TEK=MT-ST$ ” eşitliğinin kullanılması gerektiğini söyleyebiliriz²². Tasarruf oranının hesaplanmasında ise, terekenin 1 olarak kabul edilmesi halinde, toplam saklı pay oranının 1’den çıkarılmasıyla sonuca ulaşılabilecektir. Bunu matematiksel olarak ifade etmek gerekirse “ $TO=I-SO$ ” eşitliğinin kullanılması gerektiğini söyleyebiliriz²³.

Dolayısıyla murisin mal varlığı üzerinde tasarruf yetkisine sahip olduğu kısmın belirlenebilmesi için öncelikle terekenin tespit edilmesi gerekir²⁴.

Tasarruf oranı belirlenirken dikkate alınacak olan asıl tereke, sadece murisin öldüğü andaki mevcut olan aktif değerlerden oluşmamaktadır. Kanun koyucu, murisin sağ iken mal varlığına yönelik istediği şekilde tasarrufta bulunabileceğini kabul etmiş olsa da, söz konusu bu tasarruf sonucunda saklı paya sahip mirasçıların bu paylarının tecavüze uğramasını istememiştir. Dolayısıyla miras bırakanın sağ iken ifa ettiği bazı tasarrufların, tasarruf oranının belirlenebilmesi adına, ölümüyle birlikte terekeye eklenmesi arzu edilmiştir²⁵.

¹⁹ Zahit İmre ve Hasan Erman, *Miras Hukuku* (13. Baskı, Der Yayınları 2017) 230

²⁰ Hasan Petek, ‘Mirasçılık Sifatını Sona Erdiren Sebeplerin Mirasbırakanın Serbestçe Tasarruf Edebileceği Kısım Üzerindeki Etkisi’ (2002) 4 (2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 139; Aydın Ebrar Günel, *Mirasın Reddi ve Hukuki Sonuçları* (2. Baskı, Platon Hukuk Yayınları 2020) 112

²¹ Antalya ve Sağlam (n 6) 323; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 88; Serozan ve Engin (n 2) 211; Kurtbaş (n 10) 38

²² TEK = Tasarruf edilebilir kısım, MT = Miras toplamı, ST = Saklı paylar toplamı; Hakan Albaş, ‘Miras Hukukunda İptal ve Tenkis Def’i’ (2012) 18 (3) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 145

²³ TO = Tasarruf oranı, SO = Saklı pay oranı; Hande Deniz, *Miras Hukuku Pratik Çalışmaları* (4. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2020) 88

²⁴ Serozan ve Engin (n 2) 212; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 91; Antalya ve Sağlam (n 6) 324

²⁵ Gamze Turan Başara, ‘Ölüme Bağlı Tasarrufların Tenkisi ve Tenkis Davası’ (2016) (27) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 366

TMK m. 507'de²⁶ murisin mal varlığı üzerinde tasarruf edebileceği kısmın, ölümün gerçekleştiği andaki terekenin durumuna göre belirleneceği ifade edilmiştir²⁷. Yine aynı maddede tasarruf edilebilecek kısmın belirlenmesi anında terekeden indirilmesi gereken hususlar da vurgulanmıştır. Terekenin belirlenebilmesi için öncelikle mal varlığının aktifleri ile pasiflerinin ayrılması ve net aktiflerin tespit edilmiş olması gerekmektedir. Dolayısıyla 507'nci maddede ifade edilen miktarların terekeden indirilmesi gerekmektedir. Gerekli indirimler yapıldıktan sonra, net terekenin hesaplanabilmesi adına bazı eklemelerin yapılması da gerekecektir. TMK m. 508'de²⁸ ifade edildiği gibi, murisin öngörülen belirli süre içinde yapmış olduğu sağlararası karşılıksız kazandırmaların da terekeye eklenmesi gerekecektir. Benzer şekilde, mirasta iadesi söz konusu olabilen bağışlamaların da terekeye eklenmesi gerekmektedir²⁹. TMK m. 509'da³⁰ ise sigorta alacaklarının, miras bırakanın ölümü anındaki satın alma değeriyle birlikte terekeye eklenmesi gerektiği düzenlenmiştir.

1. Mirasın Reddinin Tasarruf Oranı Üzerindeki Etkisi

Mirasın reddedilmesiyle birlikte reddedenin mirasçılığı sona erecektir. TMK m. 611³¹ gereğince, kişinin mirası reddetmiş olması, miras bırakandan önce ölmüş gibi değerlendirilmesine neden olacaktır. Dolayısıyla mirası reddedenin altsoyunun miras hakları korunmuş olacaktır³². Başka bir ifadeyle, mirası reddetmiş olan mirasçı hesaba katılmaksızın mirasçıların sahip oldukları saklı paylar ve miras bırakanın tasarruf nisabı hesaplanacaktır. Mirasın reddinin miras bırakanın sahip olduğu tasarruf oranına etkisi, reddeden mirasçının altsoyunun olup olmamasına, olması halinde bunların saklı paya sahip olup olmamasına ve pay oranlarına göre değişiklik gösterecektir³³.

²⁶ “Tasarruf edilebilir kısım, terekenin mirasbırakanın ölümü günündeki durumuna göre hesaplanır. Hesap yapılırken, mirasbırakanın borçları, cenaze giderleri, terekenin mühürlenmesi ve yazımı giderleri, mirasbırakan ile birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimselerin üç aylık geçim giderleri terekeden indirilir.”

²⁷ Erhan Günay, Soru ve Cevaplarla Miras El Kitabı (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019) 66

²⁸ “Mirasbırakanın sağlararası karşılıksız kazandırmaları, tenkise tâbi oldukları ölçüde, tasarruf edilebilir kısmın hesabında terekeye eklenir.”

²⁹ Serozan ve Engin (n 2) 212; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 92

³⁰ “Mirasbırakanın kendi ölümünde ödenmek üzere üçüncü kişi lehine hayat sigortası sözleşmesi yapması veya böyle bir kişiyi sonradan lehdar olarak tayin etmesi ya da sigortacıya karşı olan istem hakkını sağlararası veya ölüme bağlı tasarrufla karşılıksız olarak üçüncü kişiye devretmesi hâlinde, sigorta alacağının mirasbırakanın ölümü zamanındaki satın alma değeri terekeye eklenir.”

³¹ “Yasal mirasçılardan biri mirası reddederse onun payı, miras açıldığı zaman kendisi sağ değilmiş gibi, hak sahiplerine geçer. Mirası reddeden atanmış mirasçının payı, miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufundan arzusunun başka türlü olduğu anlaşılmadıkça, miras bırakanın en yakın yasal mirasçılarında kalır.”

³² Antalya ve Sağlam (n 6) 342; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 93

³³ Mustafa Dural ve Turgut Öz, Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku (15. Baskı, Filiz Kitapevi 2020) 272; Günel (n 20) 112

Reddedenin saklı paylı mirasçı olduğunu ve altsoyunun da olmadığını düşünelim. Bu durumda mirasın reddedilmiş olması halinde, söz konusu bu saklı pay aynı zümre ve sıradaki mirasçıların paylarının artmasına neden olsa da, miras bırakanın tasarruf oranı üzerinde herhangi bir değişiklik yaratmayacaktır³⁴.

Somutlaştırmak adına örnek vermek gerekirse, miras bırakanın geride yalnızca iki çocuğunun kaldığını düşünelim. Bu durumda her bir çocuğun miras payı $\frac{1}{2}$ ve saklı payı da $\frac{1}{4}$ olacaktır. Dolayısıyla saklı paylar toplamı $\frac{1}{2}$ ($\frac{1}{4} + \frac{1}{4}$) olacaktır. Saklı paylar dışında geriye kalan kısım ise yani $\frac{1}{2}$ 'lik ($1 - \frac{1}{2}$) kısım ise miras bırakanın tasarruf oranına karşılık gelecektir. Çocuklardan birinin mirası reddetmesi halinde ise, mirasın tamamı sağ olan diğer çocuğa kalacaktır. Bu durumda da mirasın tamamını alan çocuğun saklı payı $\frac{1}{2}$ olacaktır. Saklı pay dışında kalan kısım ise yani $\frac{1}{2}$ 'lik ($1 - \frac{1}{2}$) kısım ise miras bırakanın tasarruf oranı olacaktır. Görüldüğü gibi, bu şartlar altında mirasın reddi halinde, diğer mirasçının miras payı artmasına rağmen, miras bırakanın tasarruf oranı değişmemiştir³⁵.

Reddedenin saklı paylı mirasçı olduğunu ve altsoy yanında diğer mirasçıların da olmadığını düşünürsek, söz konusu saklı pay bu durumda doğrudan mirasın tasarruf edebileceği kısma eklenecektir. Dolayısıyla tasarruf oranının artmasına neden olacaktır³⁶.

Reddedenin saklı paylı mirasçı olduğunu ve altsoyu olmasına rağmen bu altsoyun saklı paylı mirasçı olmadığını düşünelim. Mesela anne ve babanın mirası reddettiğini ve geride yaşayan bir kardeşin mirasçı olarak kaldığını düşünelim. Kardeş, mevcut düzenleme gereğince saklı paylı mirasçı olmadığından, bu durumda da söz konusu bu saklı pay doğrudan mirasın tasarruf edebileceği kısma eklenecek ve bu da tasarruf oranının artmasına neden olacaktır³⁷.

Geriye kalan mirasçı saklı paylı mirasçı ve pay oranı da reddeden mirasçının ki ile aynı ise, miras bırakanın tasarruf oranında değişme olmayacaktır. Eğer geride kalan bu kişinin saklı pay oranı daha az ise, bu durumda miras bırakanın tasarruf edebileceği kısımda, aradaki fark kadar genişleme olacaktır³⁸.

---

³⁴ Dural ve Öz (n 33) 272

³⁵ Alkım Oral, 'Miras Hukukunda Tenkis Davası' (Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2018) 21

³⁶ Antalya ve Sağlam (n 6) 342-343; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 93; Serozan ve Engin (n 2) 236

³⁷ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 93

³⁸ Antalya ve Sağlam (n 6) 342

Örneğin, Ali öldüğünde kızı Kamuran ile babası Bilal'in hayatta olduğunu düşünelim. Bu durumda alt soyun varlığı Bilal'in mirasçılığını engelleyeceğinden, Kamuran mirasın tamamına sahip olacak ve saklı payı ise $\frac{1}{2}$ olacaktır. Saklı payın dışında kalan $\frac{1}{2}$ 'lik ($1-\frac{1}{2}$) kısım ise Ali'nin tasarruf oranını ifade edecektir. Kamuran'ın mirası reddetmiş olması halinde ise, birinci zümrede başka bir mirasçı kalmadığından, miras Bilal'e geçecektir. Bilal terekenin tamamına sahip olabilecek olsa da saklı pay oranı $\frac{1}{4}$ 'tür. Dolayısıyla saklı payın dışında kalan $\frac{3}{4}$ 'lük ($1-\frac{1}{4}$) kısım Ali'nin tasarruf oranı olacaktır. Görüldüğü gibi geride kalanın saklı payının daha az olması tasarruf oranının genişlemesine neden olmuştur³⁹.

2. Mirastan Feragatin Tasarruf Oranı Üzerindeki Etkisi

Mirastan feragatin ivazlı olup olmamasının, tasarruf oranına etkisi aynı olmayacaktır. İvazsız yapılan feragat, aksi kararlaştırılmamışsa altsoyu etkilemeyecektir. Bu nedenle mirastan feragatin ivazsız yapılması halinde, altsoyun mirasçılığı devam edecektir⁴⁰.

Mirastan ivazsız feragat edilmiş olması halinin tasarruf oranı üzerindeki etkisi hususunda doktrinde tartışmalar olsa da, büyük bir çoğunluğun savunduğu görüş, mirastan çıkarılma ile aynı etkiye sahip olacağı yönündedir⁴¹.

Feragat etmiş olan mirasçının altsoyu yoksa bu mirasçının saklı payı, miras bırakanın üzerinde tasarrufta bulunabildiği kısma eklenecektir. Bu nedenle miras bırakanın tasarruf oranında artış olacaktır⁴². Benzer şekilde feragat edenin altsoyu olmasına rağmen saklı paylı mirasçı sıfatına sahip değilse, bu durumda da söz konusu pay murisin tasarruf edebileceği kısma eklenecek ve tasarruf oranı artacaktır⁴³.

Mirastan ivazsız feragat etmiş olan mirasçının saklı pay hakkına sahip olan alt soyu varsa, miras bırakanın tasarruf oranında herhangi bir değişiklik söz konusu olmayacaktır. Bu hususun, mevcut düzenleme çerçevesinde, feragat etmiş olan mirasçının birinci zümreden olması ve ayrıca altsoya sahip olması durumunda geçerli olacağını söyleyebiliriz. Bunun dışındaki ihtimallerde,

³⁹ Dural ve Öz (n 33) 272

⁴⁰ Antalya ve Sağlam (n 6) 341; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 94; Oral (n 35) 24; Serozan ve Engin (n 2) 239-240

⁴¹ Mustafa Kemal Oğuzman, Miras Hukuku (6. Baskı, Filiz Yayınevi 1995) 234; Serozan ve Engin (n 2) 241; Antalya ve Sağlam (n 6) 340-342; Zeynep Tokur, Tenkis Davası (1. Baskı, Yetkin Yayınları 2020) 36; Ahmet Nar, Türk Miras Hukukunda Tenkis (1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2016) 80; Aksi yöndeki görüşler için bkz. Petek (n 20) 155; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 94

⁴² Nar (n 41) 80

⁴³ Antalya ve Sağlam (n 6) 341; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 94; Serozan ve Engin (n 2) 239-240

feragat etmiş olan kişinin altsoyu olsa da, onun saklı payı olmayacaktır. Dolayısıyla feragat etmiş olan mirasçının saklı payı miras bırakanın tasarruf nisabına eklenecektir⁴⁴.

Mirastan feragatin ivazlı yapılması halinde ise TMK m. 528⁴⁵ gereğince, aksi yönde bir anlaşma yoksa altsoy etkilenecektir. Dolayısıyla mirastan ivazlı feragat edilmesi halinde, yine söz konusu pay murisin tasarruf edebileceği kısma eklenecek ve tasarruf oranını artıracaktır⁴⁶.

Mirasın reddi söz konusu olduğunda, reddeden mirasçının miras bırakandan önce öldüğü varsayılmakta ve buna bağlı olarak da, miras bırakanın tasarruf nisabı yeniden hesap edilmektedir. Buna karşılık ivazlı mirastan feragatin söz konusu olması halinde ise, feragat etmiş olan mirasçının öldüğü değil, varlığını devam ettirdiği kabul edilerek saklı payı hesaplanır ve bulunan tutar miras bırakanın tasarruf nisabına eklenir⁴⁷.

Örneğin, Mahir'in mirasçıları, oğulları Aydın, Burak ve Cemil ile Cemil'in kızı Derya olsun. Mahir'in ölümünden önce Cemil ile ivazlı bir feragat sözleşmesi yaptıklarını düşünelim. Mahir, feragat etmesi karşılığında Cemil'e 100.000 TL verdiğini ve ölümü anında net terekesinin ise 200.000 TL olduğunu varsayalım. Cemil'e verilen karşılığın terekeye eklenmesi gerektiğinden, tereke 300.000 TL (100.000+200.000) olacaktır. Bu durumda Aydın, Burak ve Cemil'in her birinin miras payları 100.000 TL ve saklı payları 50.000 TL olacaktır. Dolayısıyla saklı paylar toplamı 150.000 TL (50.000+50.000+50.000) olup, Mahir'in tasarrufta bulunabileceği kısım ise yine 150.000 TL (300.000-150.000) olacaktır. Cemil'in feragati ivazlı olduğu için, onun söz konusu saklı payı Mahir'in tasarrufta bulunabileceği tutara eklenecektir. Dolayısıyla Mahir'in tasarruf edebileceği tutar 200.000 TL (150.000+50.000) ye çıkacaktır. Derya ise, TMK m. 528 gereğince, Cemil'e halef olamayacaktır⁴⁸.

3. Mirastan İskatın Tasarruf Oranı Üzerindeki Etkisi

Murisin mirasçısını mirasçılıktan çıkarması halinde, TMK m. 511⁴⁹ gereğince, çıkarılan mirasçının altsoyu bundan etkilenmeyecektir. Yani bu durumda mirasçılıktan çıkarılmış olan

⁴⁴ Nar (n 41) 81; İbrahim Yazar, 'Miras Hukukunda Tenkis' (Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2017) 24

⁴⁵ "Miras bırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir. Feragat eden, mirasçılık sıfatını kaybeder. Bir karşılık sağlanarak mirastan feragat, sözleşmede aksi öngörülmedikçe feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur."

⁴⁶ Antalya ve Sağlam (n 6) 340; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 94; Serozan ve Engin (n 2) 239-240

⁴⁷ Antalya ve Sağlam (n 6) 340

⁴⁸ Oral (n 35) 24

⁴⁹ "Mirasçılıktan çıkarılan kimse, mirastan pay alamayacağı gibi; tenkis davası da açamaz. Miras bırakan başka türlü tasarrufta bulunmuş olmadıkça, mirasçılıktan çıkarılan kimsenin miras payı, o kimse miras bırakandan

kişinin, muristen önce öldüğü varsayılacaktır. Dolayısıyla mirasçılıktan çıkarılanın payına altsoyu hak sahibi olacak ve bu da söz konusu bu payın murisin tasarruf edebileceği kısma eklenmesine yani tasarruf oranının artmasına engel olabilecektir⁵⁰.

Mirasçılıktan çıkarılmış olanın sahip olduğu saklı pay, miras bırakanın tasarruf edebileceği kısma eklenebilecek olsa da, bu durum diğer mirasçıların saklı paylarını etkilemeyecektir. Başka bir ifadeyle mirasın reddinde bahsettiğimiz gibi, saklı paylı mirasçıların paylarının artması söz konusu olmayacaktır. Bu durumun miras bırakanın tasarruf oranı üzerindeki etkisi ise, ıskat edilmiş mirasçının altsoyunun olup olmadığına göre farklılık gösterecektir⁵¹.

Mirasçılıktan çıkarılanın alt soyunun bulunması ve bunun saklı paylı bir mirasçı olmaması halinde, çıkarılmış olanın saklı payı, miras bırakanın üzerinde tasarruf edebileceği kısma eklenecektir. Eğer bu altsoy saklı paylı bir mirasçı ise, söz konusu bu payı talep etme hakkına sahip olacaktır⁵².

Mirasçılıktan çıkarılan ile alt soyunun sahip oldukları saklı pay oranlarının aynı olup olmaması farklı sonuçlar doğuracaktır. Her ikisinin saklı paylarının eşit olması halinde miras bırakanın tasarruf edebileceği kısımda bir değişiklik olmayacaktır. Eğer altsoyun saklı payı daha az ise, miras bırakanın tasarruf edebileceği kısım aradaki fark kadar artacaktır⁵³.

Birinci duruma örnek verecek olursak, örneğin, Oya'nın mirasçıları oğlu Adem ve kızı Merve olsun. Ayrıca, Adem'in Cem isminde oğlu bulunsun. Bu durumda Adem ve Merve'nin saklı payları ayrı ayrı $\frac{1}{4}$ oranında olacağından, toplam saklı pay oranı $\frac{1}{2}$ ($\frac{1}{4}+\frac{1}{4}$) oranında olacaktır. Dolayısıyla geriye kalan $\frac{1}{2}$ ($1-\frac{1}{2}$) oran ise miras bırakan Oya'nın tasarruf oranı olacaktır. Oya'nın, Adem'i mirasçılıktan çıkardığını düşünelim. Adem mirasçılıktan çıkarılmış olduğundan, onun yerine oğlu Cem geçecek ve saklı payını talep edebilecektir. Merve ile birlikte mirasçı olan Cem'in saklı payı da Adem'in saklı pay oranı olan $\frac{1}{4}$ oranı kadardır. Dolayısıyla bu

---

önce ölmüş gibi, mirasçılıktan çıkarılanın varsa altsoyuna, yoksa miras bırakanın yasal mirasçılarına kalır. Mirasçılıktan çıkarılan kimsenin altsoyu, o kimse miras bırakandan önce ölmüş gibi saklı payını isteyebilir."

⁵⁰ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 94

⁵¹ Oğuzman (n 41) 233; Serozan ve Engin (n 2) 237

⁵² Oğuzman (n 41) 234-235; Serozan ve Engin (n 2) 237; İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 380

⁵³ Antalya ve Sağlam (n 6) 337

durumdaki mirasçılar olan Merve ve Cem'in saklı payları toplamı da $\frac{1}{2}$ ($\frac{1}{4}+\frac{1}{4}$) oranında olacaktır. Bu da miras bırakanın tasarruf oranının değişmediğini gösterecektir⁵⁴.

İkinci durum ise sadece 04.05.2007 tarihinde yapılan değişiklikten önce düzenlenmiş olan, kardeşin saklı paylı mirasçı olması durumunda söz konusu olabilecektir⁵⁵.

Mirastan feragatin tasarruf oranı üzerindeki etkisinden bahsederken söylediğimiz gibi, burada da mirasçılıktan çıkarılanın altsoyu yoksa ya da olmasına rağmen saklı paylı mirasçı sıfatına sahip değilse, söz konusu pay murisin tasarruf edebileceği kısma eklenecek ve tasarruf oranının artmasına neden olacaktır⁵⁶.

Örneğin, Musa'nın mirasçıları, kızları Ayça ve Burcu olsun. Kızların saklı payları $\frac{1}{4}$ olacağından toplam saklı pay oranı $\frac{1}{2}$ ($\frac{1}{4}+\frac{1}{4}$) olacaktır. Dolayısıyla Musa'nın tasarruf oranı da $\frac{1}{2}$ ($1-\frac{1}{2}$) olacaktır. Musa'nın Ayça'yı mirasçılıktan çıkardığını ve Ayça'nın herhangi bir altsoyunun da olmadığını düşünelim. Bu durumda da çıkarılma hiç olmamış gibi hesap yapılacağından, Burcu'nun saklı payı aynı şekilde $\frac{1}{4}$ olacaktır. Ayça'nın saklı payı olan $\frac{1}{4}$ oranı ise sıfırlanacak dolayısıyla saklı paylar toplamı $\frac{1}{4}$ ($0+\frac{1}{4}$) olacaktır. Bu nedenle miras bırakan Musa'nın tasarruf edebileceği oran $\frac{3}{4}$ 'e ($1-\frac{1}{4}$) yükselecektir. Görüleceği gibi, mirasçılıktan çıkarılan Ayça'nın saklı payı, Musa'nın tasarruf oranına eklenmiştir⁵⁷.

4. Mirastan Yoksunluğun Tasarruf Oranı Üzerindeki Etkisi

Mirastan yoksunluğun, miras bırakanın tasarruf edebileceği kısım üzerindeki etkisi hususunda ise doktrinde farklı görüşler olduğu görülmektedir⁵⁸. Birinci görüş taraftarı olanlarca; mirastan yoksunluğun mirastan çıkarmayı tamamlar nitelikte bir kurum olduğu kabul edilmekte ve aralarındaki bu benzerlik nedeniyle, mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin yapılan açıklamaların, mirastan yoksunluk için de geçerli olması gerektiği ifade edilmiştir⁵⁹. Diğer görüş taraftarı olanlar ise bu görüşe karşı çıkarak, mirastan yoksunlukta, mirastan çıkarmaya ilişkin ilkelerin değil, mirasın reddine ilişkin ilkelerin uygulanmasının daha doğru olacağını ifade etmişlerdir⁶⁰.

⁵⁴ Yazar (n 44) 22

⁵⁵ Oğuzman (n 41) 233; İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 380

⁵⁶ Antalya ve Sağlam (n 6) 337; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 94; Serozan ve Engin (n 2) 237-238

⁵⁷ Yazar (n 44) 23

⁵⁸ Petek (n 20) 159; İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 382; Serozan ve Engin (n 2) 241-242

⁵⁹ Fikret Eren, Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası (1. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1973) 42; İmre ve Erman (n 19) 314; Dural ve Öz (n 33) 275

⁶⁰ İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 385; Antalya ve Sağlam (n 6) 343; Petek (n 20) 160

Miras bırakanın, yoksunluk nedenlerini öngörmesi ve yoksun kılınana ait saklı payın, mirasçılıktan çıkarmada olduğu gibi, miras bırakanın üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği kısma eklenmesi uygun olmayacaktır⁶¹. Dolayısıyla, mirastan yoksunluğun söz konusu olduğu durumlarda da yoksun kalan kişinin miras bırakandan önce öldüğü varsayılarak, miras bırakanın tasarruf nisabı belirlenir. Daha önce mirasın reddinin tasarruf oranı üzerindeki etkileri başlığı altında yaptığımız açıklamalar, mirastan yoksunluk halinde de geçerli olacaktır⁶².

II. TENKİS DAVASI

Tenkis davası, miras hukukuna mahsus olup, murisin mal varlığı üzerindeki tasarruf oranıyla yakından alakalıdır. Daha önce de ifade edildiği gibi, murisin mal varlığı üzerinde tasarruf edebileceği kısım, saklı pay haricindeki kısım olacaktır⁶³. Miras bırakanın yaptığı tasarruflarıyla, tasarruf edebileceği tereke parçasını aşması nedeniyle ortaya çıkan saklı pay ihlalinin giderilerek, yasal sınırlara çekilmesine olanak tanıyan davaya tenkis davası denilmektedir⁶⁴.

Bazen murisin yapmış olduğu sağlararası tasarrufları veya ölüme bağlı tasarrufları ile saklı pay sahibi olan mirasçılarının söz konusu bu haklarına tecavüz ettiği görülebilmektedir. İşte bu aykırılığı gidermek adına kanun koyucu TMK m. 560⁶⁵ ile mirasçıya, saklı payında tecavüz edilen kısım için tenkis davası açma hakkı tanımıştır⁶⁶.

Saklı payın koruma altına alınmış olması, miras bırakanın ihlale neden olan tasarrufunun kendiliğinden geçersiz olmasını sağlamayacaktır. Bađka bir ifadeyle, saklı payı ihlal edilen mirasçının bu ihlalin giderilmesi için harekete geçmiş olması şarttır. Aksi taktirde tasarruf ihlale neden olsa da geçerli kalmaya devam edecektir⁶⁷.

⁶¹ Petek (n 20) 160

⁶² Antalya ve Sağlam (n 6) 343; Petek (n 20) 160

⁶³ İşğüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 104

⁶⁴ İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 387; Anıl Köroğlu, 'Tenkis Def'inin Yargılamada İleri Sürülmesi ve Sonuçları (Gizli İnşai Hüküm Kavramı Üzerine Bazı Tespitler)' (2020) 28 (2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 577; Turan Başara (n 25) 387; Ersöz (n 4) 614; Ahmet Cemal Ruhi ve Canan Ruhi, Vasiyetname Ve Miras Sözleşmesi (1. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2017) 73; Günay, 'Miras El Kitabı' (n 27) 169; Selin Sert Sütçü, Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri Ve Sonuçları (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019) 174; Kurtbaş (n 10) 39

⁶⁵ "Saklı paylarının karşılığını alamayan mirasçılar, miras bırakanın tasarruf edebileceği kısmı aşan tasarruflarının tenkisini dava edebilirler. Yasal mirasçıların paylarına ilişkin olarak tasarrufla yer alan kurallar, miras bırakanın arzusunun bağka türlü olduğu tasarruftan anlaşılmadıkça, sadece paylaşırma kuralları sayılır."

⁶⁶ İşğüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 104; Serozan ve Engin (n 2) 203; Elif Polat, Ölüncüye Kadar Bakma Sözleşmesinde Muvazaa ve Tenkis (1. Baskı, Adalet Yayınevi 2021) 131-132

⁶⁷ Serozan ve Engin (n 2) 203; Ersöz (n 4) 605

Kanun gereğince, tenkis davasını açmaya herkes hak sahibi olmayıp, sadece saklı paya sahip olanların bu hakkı kullanabileceği yani tenkis davasını açabileceğini söyleyebiliriz. Daha önce de belirttiğimiz gibi, saklı paylı mirasçılar kanunca üç gruba ayrılmış ve bunların; miras bırakanın eşi, altsoyları, anne ve babası olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla tenkis davasını açabilecek kişiler de bunlardan ibarettir⁶⁸.

Şunu da belirtmek gerekir ki, miras bırakanın tasarruf oranını ihlal ettiği her halde tenkis davasının söz konusu olduğunu söyleyemeyiz. Mesela murisin tasarruf oranını ihlal ettiğini, ancak eşine sahip olduğu saklı pay hakkından daha fazla mal bıraktığını düşünelim. Bu durumda sağ kalan eş, tenkis davası açamayacaktır. Çünkü her ne kadar başkalarının saklı payı ihlal edilmiş olsa da kendi saklı payı ihlal edilmemiştir. Başka bir ifadeyle, saklı payından daha fazla bir pay almış olan mirasçının, bu davayı açması söz konusu olamayacaktır⁶⁹.

Saklı payının, miras bırakanın tasarrufuyla ihlal edildiğini öğrenen mirasçının, ihlalin miktarını bilemeyeceği dikkate alındığında, dava yoluna başvururken tenkisini talep ettiği tutarı belirtmesi gerekmediği sonucuna ulaşabiliriz. Söz konusu ihlale karşılık olan bu tutarın, yargılama anında tespiti yapılarak, belirlenen tutar üzerinden tenkis kararı verilecektir⁷⁰.

Tenkis davası ile denkleştirme arasındaki en bariz farkın, konu edindikleri tasarruflar bakımından ileri geldiğini söyleyebiliriz. Çünkü denkleştirmede miras bırakanın yalnızca sağlararası karşılıksız kazandırmaları konu edinilirken, tenkis davasında sağlararası karşılıksız kazandırmaların yanında ölüme bağlı tasarruflar da konu edinilmektedir⁷¹.

A. HUKUKİ NİTELİĞİ

Miras bırakanın yaptığı tasarruflar nedeniyle saklı payın ihlal edilmiş olması üzerine, saklı paylı mirasçının başvuracağı tenkis davası sonucunda, ilgili kısmın tenkisi hususunda verilecek karar yenilik doğuran bir karar olacaktır. Bu kararlar birlikte söz konusu ihlale neden olan tasarruflar, bu ihlal oranında hükümsüz kalacaktır⁷². Ayrıca verilecek tenkis kararı geriye dönük hüküm doğuracağından, söz konusu tasarrufu terekenin açıldığı andan itibaren hükümsüz

⁶⁸ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 105

⁶⁹ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 105

⁷⁰ Köroğlu (n 64) 584-585

⁷¹ Remzi Demir, '4721 Sayılı Türk Medeni Kanunumuza Göre Açılan Tenkis Davası İle Mirasçıların Açabileceği Diğer Davaların Karşılaştırılması' (2020) (1) Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 348

⁷² Serozan ve Engin (n 2) 245; Polat (n 66) 131

kılacaktır. Buradaki hükümsüzlük tasarrufun tamamı üzerinde söz konusu olabileceği gibi, ihlale konu olan belirli bir kısmı üzerinde de söz konusu olabilecektir⁷³.

Tenkis davası, miras bırakanın ifa ettiği tasarruflarının revize edilmesi ya da iptalinin sağlanmasına yönelik olduğundan, eda davası niteliğine sahip olduğu ifade edilebilecektir⁷⁴. Dolayısıyla saklı pay sahibi mirasçılardan dava sonucu verilen tenkis kararına istinaden, lehine tasarrufta bulunulmanın zilyetliğinde olan kazandırmanın ihlale konu olan kısmının iadesi için, bir eda davasının da açılmış olması gerekecektir. Yargıtay'ın bu konuya yaklaşımı ise, tenkis davasının aynı zamanda eda talebini de içerdiği yönündedir⁷⁵.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 22.12.2010 tarihli kararında da görüldüğü gibi tenkis davasının, tespit kısmı ve eda kısmı olacak şekilde iki kısımdan oluştuğu, yani bu davanın her ikisini de barındırdığı vurgulanmıştır⁷⁶.

B. DAVA ŞARTLARI

İlk şart, miras bırakanın kendisine tanınmış olan sınırların dışına çıkarak, mal varlığı üzerinde tasarruf edebileceği kısmı aşmış olmasıdır⁷⁷. Yani mirasçının hakkı olan saklı payını alamamış olması, miras bırakanın tasarruf edebileceği kısmı aşmış olmasına değil de farklı bir nedene dayanıyorsa tenkis davasının açılabilmesi söz konusu olmayacaktır. Mesela, üçüncü bir kişinin söz konusu malı alıkoymasına nedeniyle mirasçının saklı payını alamaması durumu buna örnek olarak gösterilebilir⁷⁸.

Miras bırakanın tasarruf oranını aşmış olması ile saklı paylı mirasçının sahip olduğu saklı payın ihlal edilmesi aynı şey değildir. Dolayısıyla ikinci şart, miras bırakan tarafından, saklı paya sahip mirasçının bundan doğan hakkına tecavüz edilmiş olmasıdır⁷⁹. Yani saklı pay sahibi olan

⁷³ Serozan ve Engin (n 2) 245; Antalya ve Sağlam (n 6) 344-345; İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 388

⁷⁴ Turan Başara (n 25) 388

⁷⁵ Turan Başara (n 25) 388-389

⁷⁶ Yargıtay HGK. E.2010/648, K.2010/684, 22.12.2010, <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 29 Ocak 2021; "...saklı paylarının değerini alamayan mirasçılardan miras bırakanlarının, mirastan tasarruf edebileceği kısmı aşan yani saklı paylarına yaptığı tecavüzü ortadan kaldırmak ve geri alınmasını sağlamak için açtıkları davalar ise tenkis (İndirim) davaları olarak adlandırılmaktadır (4721 Sayılı TMK m. 569). Miras bırakanın, saklı paya tecavüzünün bulunup bulunmadığının tespiti davanın tespit kısmıdır. Bu işlem tespit edildikten sonra da ne miktar payın tecavüze uğradığı ve bu kısmın mirasçıya iadesi hususu da davanın eda kısmıdır. Tenkis davasında; miras bırakanın, mirasçının saklı payına tecavüz ederek vasiyetle veya ölüme bağlı diğer bir tasarrufla başka bir mirasçıya veya üçüncü kişiye bağışta bulunmuş olması, davanın açılması koşuludur..."

⁷⁷ Turan Başara (n 25) 390

⁷⁸ İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 389; Fatma Tülay Karakaş, 'Saklı Paylı Mirasçılara Yapılan Kazandırmalar Ve Artık Terekenin Paylaşılması Sorunu' (2014) 63 (4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 816

⁷⁹ Antalya ve Sağlam (n 6) 347; İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 389

mirasçının, yasayla kendisine hak olarak tanınmış olan bu payı kısmen veya tamamen alamamış olması gerekmektedir⁸⁰. Çünkü kişinin saklı payını almış olması durumunda, miras bırakan tasarruf oranını diğer mirasçılar aleyhine aşmış olsa da, dava açma hakkına sahip olamayacaktır.

Üçüncü şart ise saklı payı tecavüze uğrayan mirasçının, bu ihlalin giderilmesi yönünde bir talepte bulunmasıdır. Aksi halde ihlalin varlığına rağmen miras bırakanın tasarrufu geçerli kabul edilecektir⁸¹. Başka bir ifadeyle, saklı paya tecavüz niteliği taşıyan tasarrufların, resen geçersiz hale dönüşmesi söz konusu olmayacaktır. Saklı payı tecavüze uğrayan mirasçının bunu dava veya def'i yoluyla talep etmesi gerekmektedir⁸².

C. TENKİS DAVASINDA USUL

1. Davanın Tarafları

Her davada olduğu gibi, tenkis davasında da tarafların, davacı ve davalı olarak ele alınması gerekmektedir.

Bu davada, davacı rolünü üstlenebilecek kişilerin iki gruba ayrıldığını söyleyebiliriz. Birincisi miras bırakanın tasarruf oranını aşması neticesinde saklı payı ihlal edilmiş olan mirasçılardır. İkincisi ise istisnai olarak, saklı paya sahip olan mirasçıların borçlu olduğu kişilerdir⁸³.

Saklı paya sahip olan mirasçılar, tenkis davasında davacı sıfatına sahip olabilse de, eğer bu mirasçılardan mirastan feragat etmiş olan var ise, o bu hakka sahip olamayacaktır. Benzer şekilde mirasçılıktan çıkarılmış olan ya da mirastan yoksun olan saklı paylı mirasçılar da tenkis davasını açamayacaktır⁸⁴.

Tenkis davasında davacı olabilecek kişiler açısından doktrinde tartışma konusu yapılmış bir husus söz konusudur. Bu tartışma, tenkis davasını açmaya hakkı olan saklı paylı mirasçının davanın açılmasından önce ölmesi halinde, bu kişinin saklı paya sahip olmayan mirasçılarının davayı açıp açamayacağı konusundadır⁸⁵. Tenkis davası açma hakkı, terekenin aktifinde yer alan bir kıymet olarak mirasçılara intikal edecek olması nedeniyle, saklı paylı olmayan mirasçıların

⁸⁰ İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 389

⁸¹ Antalya ve Sağlam (n 6) 348

⁸² Deniz (n 23) 89; Ersöz (n 4) 604

⁸³ Antalya ve Sağlam (n 6) 346; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 105

⁸⁴ İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 391; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 106

⁸⁵ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 106

da bu durumda tenkis davasını açma hakkına sahip olabileceği sonucuna ulaşılmıştır⁸⁶. Yargıtay'ın 19.01.2009 tarihli bir kararında⁸⁷ da bu hususa vurgu yaptığı görülmektedir⁸⁸.

Keza saklı paylı mirasçının tenkis davasını açmasından sonra ölmüş olması halinde de, geride bırakmış olduğu mirasçılar, saklı pay sahibi olup olmaması gözetilmeksizin davayı halef sıfatıyla devam ettirebilecektir⁸⁹.

Saklı payın tecavüze uğraması nedeniyle, saklı paylı mirasçının ya da istisnai olarak hak sahibi olduğu kabul edilen saklı paylı mirasçının alacaklısı tarafından açılması gereken tenkis davasının süresi içinde açılmaması halinde, bu kişiler, bunu bir def'i olarak ileri sürme hakkına sahip olabileceklerdir⁹⁰.

Yargıtay'ın 14.04.2011 tarihli kararında da bu husus üzerinde durulmuş ve süreye tabi olmaksızın tenkisin def'i olarak ileri sürülebileceği vurgulanmıştır⁹¹.

TMK m. 562'de⁹² ifade edildiği gibi, gerekli şartların oluşması halinde, iflas idaresi ya da elinde ödemededen aciz belgesi bulunan alacaklılar, saklı paylı mirasçı yerine geçerek tenkis

⁸⁶ Engin Günay, Miras Hukukunda Tenkis (İndirim) Davaları (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019) 83; Günay, 'Miras El Kitabı' (n 27) 175; Mehmet Ayan, Miras Hukuku (10. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2020) 255; Cemal Öztürkler, Mirasta Denkleştirme İade ve Tenkis Davalarında Hesap Teknikleri (1. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2004) 154; Turan Başara (n 25) 395; İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 393; Tekdoğan A, Mirasta Denkleştirme Ve Tenkis Davaları (4. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2021) 481

⁸⁷ Yargıtay 2. HD. E. 2007/15406, K. 2009/261, 19.01.2009, <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 29 Ocak 2021; "Davacılar, miras bırakan A. mirasçısı olmayıp, miras bırakanın kardeşi S. alt soyudur. Miras bırakan 24.1.1999'da, mirasçılardan kardeşi S. ise daha sonra 1.1.2001 tarihinde vefat etmiştir. Tenkis davasını, mirasta saklı pay sahibi mirasçılar açabilir. (TKM.m.453 ve 502) Yeğenler, mirasta saklı pay sahibi değildir. Ancak, saklı pay sahibi olan kendi miras bırakanlarının saklı payını murislerinin tenkis davası açma süresi bitmeden ölümü halinde, o'na tanınan süre içinde halefiyet yoluyla talep edebilirler..."

⁸⁸ Yazar (n 44) 29

⁸⁹ Günay, 'Tenkis (İndirim) Davaları' (n 86) 83; Günay, 'Miras El Kitabı' (n 27) 175; Tekdoğan (n 86) 481; Ersöz (n 4) 608

⁹⁰ İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 401; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 106

⁹¹ Yargıtay 3. HD. E. 2010/19757, K. 2011/6298, 14.04.2011, <<https://legalbank.net/arama>> Erişim Tarihi 29 Ocak 2021; "...tenkis iddiası def'i yoluyla (süreye tabi olmaksızın) her zaman ileri sürülebilir. İşbu davada da davalı taraf, yasal mirasçı olan davalıların saklı payının zedelendiğini belirterek, saklı paylarının gözetilerek tasarrufun tenkisine karar verilmesini talep etmiştir. Bu durum karşısında mahkemece, davalı tarafça ileri sürülen tenkis def'inin incelenmesi sonucu uyarınca hüküm tesis olunması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir."

⁹² "Miras bırakan, tasarruf edebileceği kısmı aştığında, saklı payı zedelenen mirasçı, iflâs hâlinde iflâs dairesinin veya mirasın geçtiği tarihte kendisine karşı ellerinde ödemededen aciz belgesi bulunan alacaklıların ihtarına rağmen tenkis davası açmazsa, iflâs idaresi veya bu alacaklılar, alacaklarının elde edilmesi için gerekli olan oranda ve mirasçıya tanınan süre içinde tenkis davası açabilirler. Mirasçılıktan çıkarılanın çıkarılma tasarrufuna itiraz etmemesi durumunda da iflâs idaresi veya alacaklılar, aynı koşullarla tenkis davası açabilirler."

davası açabilecektir. Kanun koyucunun bu düzenlemeyle, kötü niyetli olan saklı paylı mirasçıya karşı alacaklıları koruma amacı güttüğünü söyleyebiliriz⁹³.

Kanunda saklı paylı mirasçılar dışında tenkis davasını açabileceği belirtilmiş olan iflas idaresi ve ilgili alacaklılar, bu dava ile yalnızca kendi alacaklarıyla sınırlı talepte bulunabilirler⁹⁴. Bunun yanında, iflas idaresinin, söz konusu dava açma hakkı açısından yetkilendirmiş olduğu bir alacaklının da bu hakkı kullanarak dava açabileceğini söyleyebiliriz⁹⁵.

Ayrıca saklı paylı mirasçının alacaklısı olan kişi, miras bırakanın ihlale konu olan birden fazla saklı paylı mirasçısı olsa da, yalnızca kendine borçlu olan mirasçının payına istinaden tenkis davası açma hakkına sahiptir⁹⁶.

Tenkis davasının davalısı ise, miras bırakan değildir. Bu davada miras bırakanın lehine tasarrufta bulunduğu kimseler davalı sıfatına sahip olacaktır. Miras bırakanın söz konusu bu tasarrufunun, sağlararası ya da ölüme bağlı olmasının önemi yoktur⁹⁷.

Lehine tasarrufta bulunulan ve kendisine karşı tenkis davası açılmış olan kişinin, söz konusu malı elinde bulundurması halinde sorun söz konusu olmasa da, mal elinde değil ise başka bir ifadeyle malı üçüncü bir kişiye devretmiş ise ne olacağı tartışmalara neden olmaktadır. Tartışma konusu bu durumda davanın, lehine tasarrufta bulunulan kişiye karşı mı yoksa üçüncü kişiye karşı mı açılacağı hususundadır. Tenkis davasının, üçüncü kişiye karşı açılmaması kural olsa da, üçüncü kişinin bu malı devralmasındaki amacının tenkis davasının açılmasının önüne geçmek olması halinde, bu üçüncü kişiye karşı da tenkis davası açılabilir⁹⁸. Yargıtay'ın 13.01.1975 tarihli içtihadı birleştirme kararında da bu hususa vurgu yapıldığı görülmektedir⁹⁹.

Buna karşılık üçüncü kişinin iyi niyetli olması halinde, tenkis davasının muhatabı yapılamayacak ve malın aynen iadesi talep edilemeyecektir. Bu durumda lehine tasarrufta

⁹³ Antalya ve Sağlam (n 6) 349; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 107; Serozan ve Engin (n 2) 248

⁹⁴ Günay, 'Tenkis (İndirim) Davaları' (n 86) 82; İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 394; Ayan, 'Miras Hukuku' (n 86) 256

⁹⁵ İdil Tuncer Kazancı ve Bahar Öcal Apaydın, 'Mirasçılarının Alacaklılarını Koruyan Davalar ile Tasarrufun İptali Davası İlişkisi' (2015) 6 (4) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 783

⁹⁶ Ali Ahmet Genç, 'Saklı Paylı Mirasçılarının Alacaklılarının ve İflas Dairesinin Tenkis Davası Açma Hakkı' (2020) 28 (2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 515

⁹⁷ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 107; Serozan ve Engin (n 2) 248; Ersöz (n 4) 608

⁹⁸ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 107; Serozan ve Engin (n 2) 249; Antalya ve Sağlam (n 6) 346-347

⁹⁹ RG. 15196, E.1974/7, K.1975/1, 13.01.1975, <<https://www.resmigazete.gov.tr>> Erişim Tarihi 26 Ocak 2021; "Miras bırakanın saklı pay kurallarını gidermek amacı ile yaptığı temlik tasarruftan sonra, bundan yararlanan kişinin, miras, bırakanın bilgi ve talimatı dışında saklı pay sahibi mirasçılarını bu haklarından yoksun kılmak için, durumu bilen üçüncü kişilere taşınmazları temlik etmesi halinde, kötü niyetli bu kişilere karşı saklı pay sahibi mirasçılar tarafından tenkis davası açılabilmesine üçte ikiyi aşan oy çokluğuyla 13/1/1975 gününde karar verildi."

bulunmuş olan kişiye karşı, söz konusu malın değeri üzerinden tenkis davası açılması gerekecektir¹⁰⁰.

2. İspat Yükü

TMK m. 6'da¹⁰¹ ispat yükü konu edinilmiştir. Bu düzenleme gereğince, tenkis davasına başvuracak olan davacı, miras bırakanın vefat etmiş olmasının yanında, kendisinin onun saklı paylı mirasçısı konumunda olduğunu ve saklı payının tecavüze uğradığını kanıtlaması gerekecektir¹⁰².

3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Tenkis davalarında görevli mahkeme Hukuk Muhakemeleri Kanunu¹⁰³ m. 2¹⁰⁴ gereğince, Asliye Hukuk Mahkemeleri iken, yetkili mahkeme ise TMK m. 576¹⁰⁵ gereğince, murisin ikametgâhının en son bulunduğu yerdeki Asliye Hukuk Mahkemeleridir¹⁰⁶.

4. Tenkis Davasında Süre

Her şeyden önce tenkis davasının söz konusu olabilmesi için miras bırakanın ölmüş olması ya da ölüme denk hallerden birinin gerçekleşmiş olması şarttır. Çünkü ölüm meydana gelmeden saklı paylı mirasçıların, söz konusu bu pay hakkına sahip olması mümkün olmayacaktır. Her ne kadar tenkis davasının ölümden sonra açılabileceği ifade edilmiş olsa da, kanun koyucu bu davanın açılabileceği zaman zarfına sınırlama getirmiş ve bir süre belirlemiştir. Tenkis davası açmaya hakkı olan kişiler, belirlenen bu süre içerisinde dava açmamları halinde bu haklarını kaybetme sonucuyla karşı karşıya kalacaklardır¹⁰⁷.

Kanun koyucunun yeni kanunda, tenkis davasının açılması konusunda söz konusu olacak süreleri mülga kanundan farklı düzenlediği görülmektedir. Çünkü eski kanunda bu süreler zamanaşımı süresi olarak düzenlenmişken, yeni kanunda hak düşürücü süre niteliğinde

¹⁰⁰ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 107

¹⁰¹ "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür."

¹⁰² Ali İhsan Özügür, Tenkis, Mirasta Denkleştirme ve Muvazaa Davaları (5. Baskı, Adalet Yayınları 2015) 108

¹⁰³ RG. 04.02.2011, S. 27836

¹⁰⁴ "Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir. Bu Kanunda ve diğer kanunlarda aksine düzenleme bulunmadıkça, asliye hukuk mahkemesi diğer dava ve işler bakımından da görevlidir."

¹⁰⁵ "Miras, malvarlığının tamamı için miras bırakanın yerleşim yerinde açılır. Miras bırakanın tasarruflarının iptali veya tenkisi, mirasın paylaşılması ve miras sebebiyle istihkak davaları bu yerleşim yeri mahkemesinde görülür."

¹⁰⁶ Antalya ve Sağlam (n 6) 360-361; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 108

¹⁰⁷ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 108

düzenleme altına alınmıştır. Yani kanun koyucu tarafından belirlenmiş olan bu sürenin hak düşürücü bir süre olduğunu söylememiz yerinde olacaktır¹⁰⁸. Ayrıca tenkis davasında belirlenecek bu süre ile tarafları koruma amacı değil, esas olarak üçüncü kişileri koruma amacı güdüldüğünü söyleyebiliriz¹⁰⁹.

Saklı paylı mirasçının, miras bırakan tarafından saklı payının ihlal edildiğini öğrenmesinden sonra bir yıl içerisinde tenkis davasını açması gerekecektir. Saklı paya sahip olan mirasçıların bu ihlali farklı zamanlarda öğrenebileceği düşünülürse, her biri için bu bir yıllık sürenin farklı zamanlarda işlemeye başlayacağı sonucuna ulaşabiliriz¹¹⁰.

Saklı payın ihlalinin öğrenilmesinden itibaren bir yıllık süre öngörülmuş olsa da, ihlalin ne zaman öğrenileceği belli olmadığından, söz konusu olabilecek sınırsızlığın önüne geçmek adına, kanun koyucu ikinci bir süre belirlemiş ve her ne olursa olsun bu davanın on yıl içinde açılmış olması gerektiğini belirtmiştir. On yıllık sürenin işlemeye başlayacağı anı ise, mirasın ya da vasiyetnamenin açılış anı olarak sabitlemiştir¹¹¹.

Kanun koyucu, tenkis davası için bahsetmiş olduğumuz bir ve on yıllık bu süreleri TMK m. 571'de¹¹² düzenleme altına almıştır¹¹³.

Tenkis davasının açılabilmesi için kanunda öngörülen süreler hak düşürücü nitelikte olup, bu sürelerin bir şekilde kaçırılmış olması halinde, mirasçıların tenkis davası açması mümkün olmayacaktır. Ancak, söz konusu bu süreler kaçırılmış olsa bile, mirasçıların tenkisi bir def'i olarak ileri sürebilmesi mümkün olabilecektir¹¹⁴. Ancak belirtmek gerekir ki, bu def'i hakkı henüz ifa edilmemiş tasarruflarda kullanılabilir. Bu hususta dikkat edilirse, tenkisin def'i olarak ileri sürülmesinin, tenkis davasına göre saklı paylı mirasçıya süreye tabi olmama kolaylığı sağladığı söylenebilecektir¹¹⁵.

D. TENKİSE TABİ TASARRUFLAR

¹⁰⁸ Turan Başara (n 25) 392

¹⁰⁹ Antalya ve Sağlam (n 6) 361

¹¹⁰ İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 397; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 108; Serozan ve Engin (n 2) 251

¹¹¹ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 108; Serozan ve Engin (n 2) 251

¹¹² "Tenkis davası açma hakkı, mirasçıların saklı paylarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın açılması tarihinin üzerinden on yıl geçmekle düşer. Bir tasarrufun iptali bir öncekinin yürürlüğe girmesini sağlarsa, süreler iptal kararının kesinleşmesi tarihinde işlemeye başlar. Tenkis iddiası, def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir."

¹¹³ Ruhi ve Ruhi (n 64) 76

¹¹⁴ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 109; Serozan ve Engin (n 2) 252

¹¹⁵ Serozan ve Engin (n 2) 252; Albaş (n 22) 158

Tenkise tabi tasarruftan kasıt, miras bırakanın yaptığı hangi tasarrufları için saklı paya sahip mirasçılarının ya da onların alacaklılarının tenkis davasına başvurabileceğidir. Tenkise tabi olan tasarrufları iki gruba ayırabiliriz¹¹⁶.

Birincisi miras bırakanın yapmış olduğu ölüme bağlı tasarruflarıdır. Miras bırakanın mal varlığı üzerinde tasarruf edebileceği kısmı aşarak, mirasçılara ait saklı paylarının ihlaline neden olan tüm ölüme bağlı tasarruflarının tenkise tabi olduğu kabul edilmektedir. Miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufuyla vakıf kurması buna örnek olarak gösterilebilir¹¹⁷.

Yargıtay'ın 07.11.2017 tarihli kararında da, miras bırakanın tasarrufuyla kurmuş olduğu vakfın, saklı paya sahip mirasçılar için ihlale neden olması halinde tenkis davasına konu olabileceği üzerinde durulmuştur¹¹⁸.

Tenkise tabi olduğu kabul edilen tasarruflardan ikincisi ise, miras bırakanın sağlararası yaptığı tasarruflardır. Kanun koyucu, miras bırakanın ölüme bağlı tasarruflarında tenkise tabi olanlar için bir sınırlama öngörmemişken yani yapılan tüm ölüme bağlı tasarrufları tenkise tabi tutmuşken, miras bırakanın sağlararası yapmış olduğu tasarruflarda ise tenkise tabi olması açısından sınırlama getirdiği görülmektedir. TMK m. 565'te¹¹⁹ de görüldüğü gibi miras bırakanın yapmış olduğu sağlararası tasarruflardan hangilerinin tenkise tabi olacağı tek tek sayılmıştır¹²⁰.

TMK m. 565'te sayılanların dışında yapılan sağlararası tasarrufların tenkisi söz konusu olmayacağı gibi bunlar tereke ve tasarruf oranının belirlenmesinde de dikkate alınmayacaktır¹²¹.

¹¹⁶ Tekdoğan (n 86) 188

¹¹⁷ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 109

¹¹⁸ Yargıtay 8. HD. E. 2017/3053, K. 2017/14656, 07.11.2017, <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 29 Ocak 2021; "...miras bırakan, terekesinin tasarruf edilebilir kısmının tamamını veya bir bölümünü özgülemek suretiyle vakıf kurabilir. Miras bırakan tasarruf oranını aşarak saklı pay kurallarını bertaraf ederse, bundan etkilenen mirasçılar vakfa itiraz edebilir. Söz konusu itiraz, TMK'nın 560. maddesine göre, tenkis davası açmak suretiyle olur. Buna göre saklı paylarının karşılığını alamayan mirasçılar, miras bırakanın tasarruf edebileceği kısmı aşan tasarruflarının tenkisini dava edebilirler."

¹¹⁹ "Aşağıdaki karşılıksız kazandırmalar, ölüme bağlı tasarruflar gibi tenkise tâbidir: 1. Miras bırakanın, mirasçılık sıfatını kaybeden yasal mirasçıya miras payına mahsuben yapmış olduğu sağlararası kazandırmalar, geri verilmemek kaydıyla altsoyuna malvarlığı devri veya borçtan kurtarma yoluyla yaptığı kazandırmalar ya da alışılmışın dışında verilen çeyiz ve kuruluş sermayesi. 2. Miras haklarının ölümden önce tasfiyesi maksadıyla yapılan kazandırmalar. 3. Miras bırakanın serbestçe dönme hakkını saklı tutarak yaptığı bağışlamalar ve ölümünden önceki bir yıl içinde âdet üzere verilen hediyeler dışında yapmış olduğu bağışlamalar. 4. Miras bırakanın saklı pay kurallarını etkisiz kılmak amacıyla yaptığı açık olan kazandırmalar."

¹²⁰ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 109; Salih Polater, 'İntifa Hakkının Denkleştirilmesi ve Tenkisi' (2018) 8 (2) Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 154; Serozan ve Engin (n 2) 220-221

¹²¹ Emrehan İnal, 'Denkleştirme ve Tenkis Davalarında Parası Mirasbırakan Tarafından Ödenerek Mirasçılardan Biri Adına Alınan Taşınmazların Durumu' (2007) 65 (2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 287

E. TENKİSTE SIRA

Tenkisin uygulanması aşamasında karşılaşılan temel sorun, ihlali söz konusu olan saklı payın korunabilmesi adına, miras bırakanın tasarruflarından hangilerinin, nasıl bir usulle ve hangi sırada tenkise tabi tutulacağıının tespit edilmesidir¹²².

Tek bir tane tasarrufun söz konusu olması halinde, tenkiste yapılacak bir sıralama olmayacağından sorunsuz bir şekilde işlem yürütülebilecektir. Ancak söz konusu olan tasarruflar birden fazla ise, hangisinin daha önce tenkise tabi tutulacağı hususunda yaşanılacak sorunla karşılaşmaktayız. Dolayısıyla bu tasarruflar arasında sıralama yapma ihtiyacı doğmuştur. TMK m. 570'de¹²³ miras bırakanın yaptığı tasarrufların tenkisinde izlenecek sıra belirlenmiş ve sorun ortadan kaldırılmıştır¹²⁴.

Düzenlemeyle birlikte öncelikle, miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufları ile sağlararası tasarrufları arasında bir sıralama yapıldığı ve önceliğin ölüme bağlı tasarruflara verildiği, eğer bunlar yeterli gelmez ise sağlararası tasarruflara başvurulacağı ifade edildiği görülmektedir¹²⁵. Ölüme bağlı tasarrufların her biri aynı zamanda hüküm ve sonuç doğuracağından, bunlar için kendi içinde bir sıralama yapma ihtiyacı doğmamıştır. Çünkü miras bırakanın yapacağı ölüme bağlı tasarrufların her birinin aynı sıra ve aynı oranda tenkisi söz konusu olacaktır¹²⁶. Buna karşılık miras bırakanın sağlararası yaptığı tasarruflar için aynı kuralın geçerli olduğunu söyleyemeyiz. Kanun koyucu, sağlararası yapılacak tasarruflar arasında izlenecek sırayı belirlemiş ve bu sıranın tasarrufların yapıldığı tarihe göre belirlenmesini öngörmüştür. Bu tasarruflardan en yeni tarihli olandan en eski tarihli olana doğru bir sıralama yapıldığı görülmektedir. En yeni tarihli olup da aynı günde yapılmış olan birden fazla sağlararası tasarrufun söz konusu olması da mümkündür. Bu durumda aynı günde yapılmış olan bu tasarrufların da aynı sıra ve oranda tenkise tabi tutulması gündeme gelecektir¹²⁷.

¹²² Dilşad Keskin ve Reyhan Demircioğlu, Medeni Hukuk II (Eşya Hukuku – Miras Hukuku) (1. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2018) 203

¹²³ “Tenkis, saklı pay tamamlanıncaya kadar, önce ölüme bağlı tasarruflardan; bu yetmezse, en yeni tarihlisinden en eskisine doğru geriye gidilmek üzere sağlararası kazandırmalardan yapılır. Kamu tüzel kişileri ile kamuya yararlı dernek ve vakıflara yapılan ölüme bağlı tasarruflar ve sağlararası kazandırmalar en son sırada tenkis edilir.”

¹²⁴ Turan Başara (n 25) 370; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 111

¹²⁵ Serozan ve Engin (n 2) 231; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 111; Hasan Özkan, Asliye Hukuk Davaları ve Tatbikatı Miras Hukuku (1. Baskı, Legal Yayıncılık 2015) 249

¹²⁶ İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 407-408

¹²⁷ Serozan ve Engin (n 2) 233; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 111; Özkan (n 125) 249

Burada vurgulanması gereken diğer bir husus ise, miras bırakanın sağlararası yapmış olduğu tasarruflar için sıranın tespit edilmesinde, sözleşmenin ifa edildiği tarihin önemi olmayıp, kurulduğu tarih önem arz etmektedir¹²⁸.

Ölüme bağlı tasarrufların birden fazla olduğu ve saklı payın ihlaline konu olan tutarın bu tasarrufların toplamından daha az olması halinde, hangi tasarruftan, hangi oranda tenkisin gerçekleştirileceği hususunda TMK m. 570'de düzenleme olmadığı görülmektedir. Bu noktadaki açığı TMK m. 563¹²⁹ gereğince, miras bırakanın farklı bir isteği söz konusu değilse, her bir tasarrufun orantılı olarak tenkise tabi tutulacağı şeklinde doldurabiliriz¹³⁰.

Bunu somutlaştırmak adına bir örnek vermek gerekirse; miras bırakan Melih öldüğünde mirasçı olarak geride kızı Kübra'yı bırakmıştır. Melih, düzenlemiş olduğu vasiyetname ile iş ortaklarından Orhan'a 100.000 TL, Oya'ya ise 300.000 TL vasiyet etmiştir. Melih'in öldüğü anda terekesi 500.000 TL'dir. Dolayısıyla terekenin tamamı Kübra'ya kalacağından, Kübra'nın saklı payı 250.000 TL olacaktır. Fakat ölüme bağlı tasarrufların toplamı 400.000 TL (100.000+300.000) olduğundan, Kübra terekeden saklı payının 100.000 TL'sini (500.000-400.000) alabilecektir. Dolayısıyla Kübra'nın saklı payının 150.000 TL'lik (250.000-100.000) kısmı ihlal edilmiş olacaktır. Söz konusu bu ihlalin giderilmesi adına yapılmış olan bu ölüme bağlı tasarruflar orantılı bir şekilde tenkis edilecektir. Dolayısıyla bu orantının sağlanabilmesi için öncelikle sabit tenkis oranının bulunması gerekmektedir. Bu oran ihlale konu olan saklı payların (150.000 TL), yapılmış olan ölüme bağlı tasarrufların toplamına (400.000 TL) bölünmesiyle bulunacaktır. Dolayısıyla sabit tenkis oranı 150.000/400.000 yani 3/8 olacaktır. Melih'in yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufların her biri 3/8 oranında tenkis edilecektir. Dolayısıyla Orhan'dan 37.500 TL (100.000 x 3/8) ve Oya'dan 112.500 TL (300.000 x 3/8) tenkis edilecektir. Orhan ve Oya'dan tenkis edilen bu tutarların toplamı 150.000 TL (37.500+112.500) olduğu, bunun da Kübra'nın ihlal edilen saklı payına denk düştüğü görülmektedir¹³¹.

TMK m. 570'de miras bırakanın tasarrufları içerisindeki kamu tüzel kişileri lehine ya da kamuya yararlı dernek veya vakıflar lehine yapılmış olanların ayrı tutularak bu sıralama kuralına

¹²⁸ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 112

¹²⁹ "Tenkis, miras bırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruftan anlaşılmadıkça, mirasçı atanması yoluyla veya diğer bir ölüme bağlı tasarrufla elde edilen kazandırmaların tamamında, orantılı olarak yapılır. Ölüme bağlı tasarrufla kazandırma elde eden kimse, bazı vasiyetleri yerine getirmekle yükümlü kılınmışsa, kazandırmanın tenkise tâbi tutulması hâlinde, bu kimse miras bırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruftan anlaşılmadıkça vasiyet borçlarının da aynı oranda tenkis edilmesini isteyebilir."

¹³⁰ Serozan ve Engin (n 2) 232

¹³¹ Tokur (n 41) 100

dahil edilmediği, ancak sıralamadaki yerinin sabitlendiği görülmektedir. Bunlar lehine yapılacak tasarrufların ölüme bağlı ya da sağlararası olmasına bakılmaksızın en son sırada tenkise tabi olacağı ifade edilmiştir. Başka bir ifadeyle, miras bırakanın ölüme bağlı ve sağlararası yapmış olduğu tenkise tabi tasarrufların, saklı paylı mirasçının ihlal edilen saklı payını karşılamaması halinde, kamu tüzel kişileri veya kamuya yararlı dernek ve vakıflar lehine yapılmış olan tasarrufların tenkisine başvurulabilecektir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, miras bırakanın yapacağı bir vasiyetname ile birlikte, bu tasarrufların daha önce tenkise tabi tutulmasını sağlayabilir. Yani miras bırakanın bu hususta tenkis sırasını değişme imkanına sahip olduğunu söyleyebiliriz¹³².

F. TENKİS TALEBİNDEN FERAGAT

Saklı pay hakkı sahibi olan mirasçının, tenkis talebinden ne zaman feragat edebileceği hususunda doktrinde farklı görüşler söz konusudur¹³³.

Birinci görüşe göre; saklı payının ihlal edilmesine karşılık, tenkis yoluna gitme hakkına sahip olan mirasçılar, ancak miras bırakanın sağlığında bu hakkından feragat edebilecektir. Çünkü tenkis talebinden feragat, ancak iki taraflı akdedilen bir sözleşme ile mümkün olacaktır¹³⁴.

İkinci görüşe göre ise; mirasçının söz konusu bu feragat hakkına sahip olabilmesi için, öncelikle tenkis davası açma hakkını kazanmış olması gerekmektedir. Tenkis davası hakkı ise ancak terekenin açılması anında doğacağından, feragat hakkı da mirasın açılması yani miras bırakanın ölümünden sonra söz konusu olabilecektir¹³⁵.

TMK m. 678¹³⁶ gereğince, miras bırakan sağken, mirasçı, mirastan feragat sözleşmesi dışında herhangi bir hukuki işlemle, tenkis talebinden feragat edemeyecektir. Henüz doğmamış olan bir haktan feragat edilebilmesi için, yasayla düzenleme altına alınan hallerden birinin varlığı gerekecektir. Kanun, tenkis talep hakkından feragat etmek isteyen mirasçının, söz konusu

¹³² İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 112; Serozan ve Engin (n 2) 234

¹³³ Oral (n 35) 47

¹³⁴ Osman Gökhan Antalya, Miras Hukuku (1. Baskı, Vedat Kitapçılık 2009) 278

¹³⁵ Günay, 'Tenkis (İndirim) Davaları' (n 86) 85; Tekdoğan (n 86) 484

¹³⁶ "Miras bırakanın katılması veya izni olmaksızın bir mirasçının henüz açılmamış bir miras hakkında diğer mirasçılar veya üçüncü bir kişi ile yapacağı sözleşmeler geçerli değildir. Böyle bir sözleşme gereğince yerine getirilmiş olan edimlerin geri verilmesi istenebilir."

sözleşmeyi miras bırakan haricinde biriyle akdetmesine olanak vermemiştir. Yargıtay'ın 6.12.2005 tarihli kararında¹³⁷ da bu hususun vurgulandığı görülmektedir¹³⁸.

G. TENKİS KARARININ SONUÇLARI

Tenkis davasıyla birlikte miras bırakanın ölümüne bağlı tasarrufları ya da sağlararası tasarrufları neticesinde, öncelikle saklı payın tecavüze uğrayıp uğramadığı tespit edilecek ve ihlalin tespiti halinde ise hükmün edasına ilişkin karar verilecektir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi, aslında tespit davası sonucunda alınan hükmün icrası için ayrıca eda davası açılmasının kural olmasına rağmen, tenkis davasında her ikisinin de birlikte sonuçlandırıldığı görülmektedir¹³⁹.

Miras bırakanın sağlararası bir tasarrufunun tenkisine hükmedilmesi halinde, tenkise konu olan tutarın ya da malın saklı payı ihlal edilmiş olan mirasçıya iadesi, lehine tasarrufta bulunulmanın iyiniyetli olup olmamasına göre şekillenecektir. Eğer lehine tasarrufta bulunulan bu kişi iyiniyetli ise yani saklı payın ihlaline konu olan tutarın veya malın tenkise tabi olduğunu bilmiyor ise ya da bilemeyecek durumda ise, terekenin açıldığı anda elinde kalan tutar veya mal ile sorumlu olacaktır. Aksine, lehine tasarrufta bulunulmuş olan kişinin kötü niyetli olması halinde ise, bu kişi kendine verilen tutarın veya malın tamamı üzerinden sorumlu olacaktır¹⁴⁰.

Bu hususu somutlaştırmak adına bir örnek vermek gerekirse, mesela, Ayfer'in Berrin'e 400 TL bağışladığını ve saklı paylı mirasçıların saklı paylarının ihlal edilmesi nedeniyle bu tutarın tamamının tenkisine hükmedildiğini düşünelim. Bu hükmün verilmesi anına kadar Berrin'in bu tutardan bir kısmını harcadığını ve elinde bu tutardan sadece 100 TL kaldığını varsayalım. Bu örnek olaydaki Berrin iyiniyetli olması halinde, elinde kalan 100 TL'yi geri vermekle yükümlü olacaktır. Ancak Berrin kötü niyetli ise kendisine bağışlanan 400 TL'nin

¹³⁷ Yargıtay 2. HD. E. 2005/19483, K. 2005/17034, 06.12.2005, <<https://legalbank.net/arama>> Erişim Tarihi 29 Ocak 2021; “Miras bırakan İ. 14.01.1994 tarihinde ölmüştür. Murisin ölümünden önce; davacılarından H..e, S.. ve H...r'in; ...murisin davalılara temlik ettiği gayrimenkullerden dolayı, ilerde babaları İ.'in vefatında hiçbir hak talep etmeyeceklerine ve dava açmayacaklarına” dair tek taraflı irade beyanı şeklinde verdikleri, noterde düzenlenen 18.06.1993, 30.06.1993 ve 2.7.1993 tarihli taahhütnameler mirastan feragat sözleşmesi (TKM. md. 475) niteliğini taşımadığından hukuken geçersizdir. Henüz hak doğmamışken, doğmamış bir haktan önceden feragat de mümkün olmadığından sözü edilen taahhütnameler haktan feragat niteliğinde de değildir. Bu bakımdan davalıların bu belgelere dayanan itirazları yerinde görülmediği gibi aşağıdaki bentlerin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları da yersizdir.”

¹³⁸ Nar (n 41) 140

¹³⁹ Bilge Öztan, Miras Hukuku (8. Baskı, Turhan Kitapevi 2017) 113; Keskin ve Demircioğlu (n 122) 204; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 113; Serozan ve Engin (n 2) 246

¹⁴⁰ İnan, Ertaş ve Albaş (n 5) 445-446; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 114; Serozan ve Engin (n 2) 250

tamamını geri vermekle yükümlü olacaktır¹⁴¹. TMK m. 566'da¹⁴² da bu hususun düzenleme altına alındığı görülmektedir.

Miras bırakanın saklı paya tecavüz amacıyla yapmış olduğu tasarruflar her çeşit delille kanıtlanabilir. Bunun için lehine tasarruf yapılmış olanın iradesinin incelenmesine gerek olmadığını söyleyebiliriz. Ayrıca, söz konusu hükümlerin uygulanabilmesi için, miras bırakanın özellikle saklı payı ihlal etmek üzere tasarrufta bulunarak, mirasçısını mağdur etme amacı gütmesine de gerek yoktur¹⁴³. Miras bırakanın tasarrufu anında bunun saklı payın ihlaline neden olacağını bilerek bunu göze alması halinde de, saklı payın kasten ihlal edildiği kabul edilecektir¹⁴⁴.

Miras bırakanın ölüme bağlı bir tasarrufunun tenkisine hükmedilmesi halinde, tenkise konu olan tutarın ya da malın saklı payı ihlal edilmiş olan mirasçıya iadesinde, lehine tasarruf yapılan kişinin seçim hakkı söz konusu olabilecektir. Çünkü ihlale konu olan mal, para gibi bölünebilir niteliğe sahip olabileceği gibi, tablo gibi bölünemez niteliğe sahip olması da mümkündür¹⁴⁵. TMK m. 564'de¹⁴⁶ de lehine tasarruf yapılan kişinin söz konusu bu seçim hakları işlenmiştir.

Düzenlemede, bölünmesinin değer kaybına neden olacağı bir malın tenkisi söz konusu olduğunda, vasiyet alacaklısının iki farklı tercih hakkı olduğu ifade edilmiştir. Vasiyet alacaklısı isterse malın tenkisine hükmedilen kısmının bedelini ödeyerek malın kendisinde kalmasını sağlayabilecektir. Bunun yanında vasiyet alacaklısının maldan vazgeçerek, tenkisine hükmedilenin dışında kalan kısmın bedelini karşıdan talep ederek, malı teslim etme yolunu da seçebilecektir. Bu hususu somutlaştırmak adına bir örnek vermek gerekirse, mesela, Akın'ın Barış'a 1.000 TL değerli bir tabloyu vasiyet ettiğini ve tenkis davası sonucunda bu malın 400

¹⁴¹ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 114

¹⁴² “Kendisine tenkise tâbi bir kazandırma yapılmış olan kimse iyiniyetli ise, sadece mirasın geçmesi anında kazandırmadan elinde kalanı geri vermekle yükümlüdür; iyiniyetli değilse, iyiniyetli olmayan zilyedin geri verme borcuna ilişkin hükümlere göre sorumlu olur. Miras sözleşmesiyle elde ettiği kazandırma tenkise tâbi tutulan kimse, bu kazandırma için miras bırakana verdiği karşılığın tenkis oranında geri verilmesini isteyebilir.”

¹⁴³ Öztan (n 139) 106

¹⁴⁴ Keskin ve Demircioğlu (n 122) 202

¹⁴⁵ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 114

¹⁴⁶ “Değerinde azalma meydana gelmeksizin bölünmesine olanak bulunmayan belirli bir mal vasiyeti tenkise tâbi olursa, vasiyet alacaklısı, dilerse tenkisi gereken kısmın değerini ödeyerek malın verilmesini, dilerse tasarruf edilebilir kısmın değerini karşılayan parayı isteyebilir. Tasarruf konusu malın vasiyet alacaklısında kalması durumunda, malın tenkis sebebiyle vasiyet borçlusuna verilmesi gereken, aksi hâlde tasarruf oranı içinde kalan kısmının karar günündeki değerinin para olarak ödetilmesine karar verilir. Bu kurallar, sağlararası kazandırmaların tenkisinde de uygulanır.”

TL'lik kısmının saklı payın ihlaline konu olması nedeniyle tenkisine hükmedildiğini düşünelim. Tablonun bölünmesinin değer kaybına neden olacağı, dolayısıyla da bu malın bölünemez nitelikte olduğu aşıkardır. Bu durumda vasiyet alacaklısının tablonun kendinde kalmasını istemesi halinde, tenkise konu olan 400 TL'yi ödeyerek malı elinde tutabilecektir. Eğer vasiyet alacaklısı tablonun kendinde kalmasını istemiyor ise, tenkise konu olmayan 600 TL'nin kendisine ödenmesi halinde, tabloyu karşı tarafa verebilecektir. Dolayısıyla vasiyet alacaklısının, bu iki yoldan birini seçme hakkına sahip olduğu sonucuna ulaşabiliriz¹⁴⁷.

Burada üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise, terekenin açıldığı andaki malın değeri ile dava sonucunda kararın verildiği andaki malın değerinin farklı olabileceğidir. Bir önceki örnek olayımızda bahsettiğimiz tabloyu düşünelim. Tereke açıldığında bu tablonun değeri 1.000 TL'dir. Ancak tenkis davasının altı yıl sonra sonuçlandığını düşündüğümüzde, acaba bu tablonun değeri hala 1.000 TL midir? Zaman içerisinde tablonun değeri de artmış veya azalmış olabilir. Kararın verildiği tarihte tablonun değerinin 2.000 TL olduğunu varsayalım. Bu malın 400 TL'lik kısmının saklı payın ihlaline konu olduğunu söylemiştik. Acaba tablonun son değerinin 2.000 TL olmasına rağmen tenkisi söz konusu olan tutar hala 400 TL mi olacaktır? Bunun olması hiç şüphesiz ki, hakkaniyete uygun olmayacaktır. Dolayısıyla öncelikle sabit tenkis oranının tespit edilmesi gerekmektedir¹⁴⁸.

Sabit tenkis oranı, dava yoluna başvurmuş olan saklı paylı mirasçının, tenkise konu olup lehine tasarrufun yapılmış olduğu her bir kişiden iadesini isteyebileceği ihlal karşılığı bedelin, söz konusu davalı lehine gerçekleştirilmiş olan kazandırmaya oranıdır¹⁴⁹.

Somut olayımızda 1.000 TL değerli malın 400 TL'lik kısmı saklı payın ihlaline konu olduğundan, sabit tenkis oranının %40 olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Aynı oran, karar anındaki malın değeri üzerine uygulanarak tenkise konu olacak tutar hesaplanmalıdır. Yani örnek olayımızda, karar anındaki tablonun değeri 2.000 TL olduğuna göre, bunun %40'ı yani 800 TL tutarlık kısmının tenkisinin söz konusu olacağı sonucuna ulaşabiliriz¹⁵⁰.

¹⁴⁷ Antalya ve Sağlam (n 6) 350; İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 115

¹⁴⁸ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 115

¹⁴⁹ Nurcihan Dalcı Özdoğan, 'Sağlararası Kazandırma Konusu Taşınmazların Tenkisi' (2017) 8 (2) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 373; Özkan (n 125) 259

¹⁵⁰ İşgüzar, Demir ve Yılmaz (n 1) 115

SONUÇ

Kanun koyucu, yasal mirasçılarının bazılarını, miras bırakanın ölümüne bağlı veya sağlararası tasarruflarına karşı ayrıca koruma amacı gütmüştür. Söz konusu bu mirasçılarının, tereke içinde olup da miras bırakanın serbestçe üzerinde tasarrufta bulunamayacağı ve sınırları çizilerek koruma altına alınmış miras payları vardır. Dolayısıyla miras bırakan mal varlığı üzerinde tasarrufta bulunurken, mirasçılarının koruma altına alınmış olan söz konusu bu paylarına tecavüz etmemelidir¹⁵¹.

Hukuki düzenleme ile koruma altına alınmış olan bu paylar “saklı pay” olarak, bu paya sahip olan mirasçılar ise “saklı paylı mirasçılar” olarak ifade edilmektedir¹⁵². Buna karşılık, miras bırakanın istediği gibi kullanabildiği veya tasarrufa konu edebildiği terekedeki bu saklı paylar haricindeki kısım ise “tasarruf edilebilir kısım” olarak adlandırılmaktadır¹⁵³.

Ölüme bağlı veya sağlararası yapılan kazandırmalar sonucunda koruma altına alınmış olan payı ihlal edilen mirasçı, ihlali bertaraf etmek adına açacağı tenkis davası sayesinde söz konusu tasarrufun ihlale konu olan kısmının hükümsüzlüğünü isteyebilecektir. Bu nedenle kural, kişinin mal varlığı üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği yönünde olsa da, hukuki düzenleme ile bunun istisnası belirtilmiş ve sınırları çizilmiştir¹⁵⁴.

Miras bırakanın, geride bıraktığı mirasçılarının durumuna göre, tereke üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabileceği kısım da değişiklik gösterecektir. Benzer şekilde mirasın reddi, mirastan feragat, mirasçılıktan çıkarma ve mirastan yoksunluk hallerinin varlığı halinde de tasarruf oranının hesabında değişik sonuçlar ortaya çıkacaktır.

Saklı payı miras bırakanın tasarrufları sonucu tecavüze uğramış olan saklı paylı mirasçının, söz konusu ihlalin giderilmesi için açacağı tenkis davası, yenilik doğurucu bir dava olmasının yanında, geçmişe etkili bir dava olduğu da söylenebilecektir¹⁵⁵. Ayrıca bu davanın tespit ve eda hükümlerini birlikte barındırabileceği kabul edilmektedir.

---

¹⁵¹ Mehmet Ayan, ‘Saklı Pay Sahibi Mirasçılar ve Saklı Payları’ (2002) 10 (1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8

¹⁵² Serozan ve Engin (n 2) 202

¹⁵³ Necip Kocayusufoğlu, Miras Hukuku (3. Baskı, Filiz Kitapevi 1987) 355; Ersöz (n 4) 602

¹⁵⁴ Mesut Serdar Çekin, ‘Mal Rejimi Hukukunda Gerçekleştirilen Tasarrufların Miras Hukukuna Etkisi’ (2017) 4 (2) İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 191

¹⁵⁵ Ersöz (n 4) 605

Tenkis davasında davacı sıfatına sahip olabilecekler kişiler, saklı payı ihlal edilmiş olan mirasçılar ile şartların oluşması halinde istisnai olarak bunların alacaklılarıdır. Davalı sıfatı ise miras bırakana değil, lehine tasarrufta bulunduğu kişilere ait olacaktır.

Mirasçının tenkis davasına hak kazanabilmesi için, miras bırakanın terekesi üzerindeki tasarruf edebileceği kısmı aşmış olması ve bunun da söz konusu mirasçının saklı payına tecavüz niteliği taşıması gerekmektedir.

Tenkis davasında yetkili mahkeme murisin son ikamet adresinin bulunduğu yerdeki mahkeme olup, görevli mahkeme ise bu yerdeki Asliye Hukuk Mahkemesi olacaktır. Ayrıca bu davada ispat yükü ise davacı üzerinde olacaktır.

Kanun koyucu, saklı payın dava yoluyla korunmasını sağlamış olsa da, bu davanın açılabilmesi zaman dilimine sınırlama getirmiştir. Düzenlemeye göre dava, miras bırakanın öldüğü ve saklı payı ihlal edilenin ihlali öğrendiği andan itibaren bir yıl içinde ve her halde terekenin açılmasından itibaren on yıl içerisinde ileri sürülmesi gerekecektir¹⁵⁶.

Miras bırakanın tasarruflarına yönelik gerçekleştirilecek tenkisin bir düzen içerisinde gerçekleştirilebilmesi adına, izlenmesi gereken sıra TMK m. 570'de düzenleme altına alınmıştır. Düzenlemeye göre öncelikle ölüme bağlı tasarrufların tenkis edileceği, yeterli gelmezse sağlararası tasarrufların tenkisine geçileceği belirtilmiştir. Ölüme bağlı tasarruflar aynı anda hüküm doğurduğundan bunlar arasında bir sıralama söz konusu olmayacak ve her birinden orantılı bir şekilde tenkis gerçekleştirilecektir. Sağlararası tasarruflar ise tarihlerine göre kendi arasında sıralamaya tabi tutulacak ve en yeni tarihliden en eski tarihliliye doğru tenkis gerçekleştirilerek, saklı payı ihlal edilen mirasçının hakkı olan payının kendisine verilmesi sağlanacaktır.

---

¹⁵⁶ Deniz (n 23) 89; Özkan (n 125) 249

KAYNAKÇA

- Albaş H, 'Miras Hukukunda İptal ve Tenkis Def'i' (2012) 18 (3) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 143-162
- Antalya O G, Miras Hukuku (1. Baskı, Vedat Kitapçılık 2009)
- Antalya O G ve Sağlam İ, Miras Hukuku (Genişletilmiş 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019)
- Ayan M, Miras Hukuku (10. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2020)
- Ayan M, 'Saklı Pay Sahibi Mirasçılar ve Saklı Payları' (2002) 10 (1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7-18
- Çekin M S, 'Mal Rejimi Hukukunda Gerçekleştirilen Tasarrufların Miras Hukukuna Etkisi' (2017) 4 (2) İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 189-207
- Dalcı Özdoğan N, 'Sağlararası Kazandırma Konusu Taşınmazların Tenkisi' (2017) 8 (2) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 363-392
- Demir R, '4721 Sayılı Türk Medeni Kanunumuza Göre Açılan Tenkis Davası İle Mirasçıların Açabileceği Diğer Davaların Karşılaştırılması' (2020) (1) Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 341-364
- Deniz H, Miras Hukuku Pratik Çalışmaları (4. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2020)
- Dural M ve Öz T, Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku (15. Baskı, Filiz Kitapevi 2020)
- Eren F, Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası (1. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1973)
- Ersöz O, 'Tenkis Defi' (2017) 15 (170) Legal Hukuk Dergisi, 601-628
- Genç A A, 'Saklı Paylı Mirasçılarının Alacaklılarının ve İflas Dairesinin Tenkis Davası Açma Hakkı' (2020) 28 (2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 511-542
- Günel A E, Mirasın Reddi ve Hukuki Sonuçları (2. Baskı, Platon Hukuk Yayınları 2020)
- Günay E, Miras Hukukunda Tenkis (İndirim) Davaları (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019)
- Günay E, Soru ve Cevaplarla Miras El Kitabı (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019)
- İmre Z ve Erman H, Miras Hukuku (13. Baskı, Der Yayınları 2017)
- İnan A N, Ertaş Ş ve Albaş H, Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku (10. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019)
- İnal E, 'Denkleştirme ve Tenkis Davalarında Parası Mirasbırakan Tarafından Ödenerek Mirasçılardan Biri Adına Alınan Taşınmazların Durumu' (2007) 65 (2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 275-298
- İşgüzar H, Demir M ve Yılmaz S, Miras Hukuku (1. Baskı, Yetkin Yayınları 2019)

- Karakaş F T, ‘Saklı Paylı Mirasçılara Yapılan Kazandırmalar ve Artık Terekenin Paylaşılması Sorunu’ (2014) 63 (4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 813-832
- Keskin D ve Demircioğlu R, Medeni Hukuk II (Eşya Hukuku – Miras Hukuku) (1. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2018)
- Kocayusufpaşaoğlu N, Miras Hukuku (3. Baskı, Filiz Kitapevi 1987)
- Köroğlu A, ‘Tenkis Def’inin Yargılamada İleri Sürülmesi ve Sonuçları (Gizli İnşâî Hüküm Kavramı Üzerine Bazı Tespitler)’ (2020) 28 (2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 575-602
- Kurtbaş S, Tenkise Esas Alınan Tereke (1. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2017)
- Nar A, Türk Miras Hukukunda Tenkis (1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2016)
- Oğuzman M K, Miras Hukuku (6. Baskı, Filiz Yayınevi 1995)
- Oral A, ‘Miras Hukukunda Tenkis Davası’ (Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2018)
- Özkan H, Asliye Hukuk Davaları ve Tatbikatı Miras Hukuku (1. Baskı, Legal Yayıncılık 2015)
- Öztan B, Miras Hukuku (8. Baskı, Turhan Kitapevi 2017)
- Öztürkler C, Mirasta Denkleştirme İade ve Tenkis Davalarında Hesap Teknikleri (1. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2004)
- Özüğür A İ, Tenkis, Mirasta Denkleştirme ve Muvazaa Davaları (5. Baskı, Adalet Yayınları 2015)
- Petek H, ‘Mirasçılık Sıfatını Sona Erdiren Sebeplerin Mirasbırakanın Serbestçe Tasarruf Edebileceği Kısım Üzerindeki Etkisi’ (2002) 4 (2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 139-172
- Polat E, Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesinde Muvazaa ve Tenkis (1. Baskı, Adalet Yayınevi 2021)
- Polater S, ‘İntifa Hakkının Denkleştirilmesi ve Tenkisi’ (2018) 8 (2) Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 138-166
- Ruhi A C ve Ruhi C, Vasiyetname ve Miras Sözleşmesi (1. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2017)
- Serozan R ve Engin Bİ, Miras Hukuku (Güncellenmiş 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019)
- Sert Sütçü S, Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019)
- Tekdoğan A, Mirasta Denkleştirme ve Tenkis Davaları (4. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2021)
- Tokur Z, Tenkis Davası (1. Baskı, Yetkin Yayınları 2020)

Tuncer Kazancı İ ve Öcal Apaydın B, ‘Mirasçıların Alacaklılarını Koruyan Davalar ile Tasarrufun İptali Davası İlişkisi’ (2015) 6 (4) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 775-808

Turan Başara G, ‘Ölüme Bağlı Tasarrufların Tenkisi ve Tenkis Davası’ (2016) (27) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 365-408

Yazar İ, ‘Miras Hukukunda Tenkis’ (Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2017)